

Bakalářská práce

2007

Lucie Grafnetterová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

**Náhradní rodinná péče
romských dětí**

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Elichová, Ph. D.

Autor práce: Lucie Grafnetterová
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Forma studia: prezenční
Ročník: 3.

2007

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Markétě Elichové, Ph.D. za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

ÚVOD	5
1 <u>Obeznamení s tématem</u>	6
2 <u>Romská rodina</u>	7
2.1 Romské dětství.....	8
3 <u>Ústavní výchova</u>	9
3.1 Ústavní výchova – pojem.....	10
3.2 Rizika ústavní výchovy.....	10
3.3 Nejčastější důvody ústavní výchovy romských dětí.....	12
3.4 Romské dítě v dětském domově.....	13
4 <u>Náhradní rodinná péče</u>	14
4.1 Náhradní rodinná péče romského dítěte.....	15
4.2 Romské dítě v majoritní rodině.....	17
4.2.1 Jak tedy vychovávat romské dítě v majoritní rodině?.....	17
4.3 Náhradní rodinná péče romského dítěte v romské rodině.....	20
4.4 Mezinárodní adopce.....	22
5 <u>Dotazník – názory veřejnosti</u>	22
6 <u>Cíle práce</u>	24
7 <u>Výzkumná metoda</u>	24
8 <u>Analýza rozhovoru</u>	25
ZÁVĚR	30
Seznam literatury.....	32
Seznam příloh.....	34
Přílohy.....	35

Úvod

Podnětem k napsání této bakalářské práce bylo nejen to, že Romové jsou v posledních letech často diskutovaným tématem, ale i fakt, že mě velice zaujala práce s tímto etnikem v průběhu mé praxe. Tu jsem vykonávala jednak u romské poradkyně na městském úřadu, ale také v dětském domově. Právě v dětském domově jsem zjistila, kolik romských dětí se ocitá v ústavní péči. A hlavně proto jsem se začala o tuto problematiku blíže zajímat. Překvapilo mě, jak málo literatury o ní existuje. Na druhou stranu však známe mnoho projektů, které se snaží pomoci romským dětem, aby nevyrostaly v ústavech. O těchto projektech se zmiňuji v jednotlivých kapitolách

Vlastní práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V úvodu teoretické části se nejprve snažím charakterizovat romskou rodinu a romské dětství. V další části práce vycházím z faktu, že dětské domovy jsou převážně zaplněny romskými dětmi. A tam se pak naskytá otázka, proč tomu tak je. Na ní se právě snažím hledat odpověď.

Dále se zabývám tím, jaká je perspektiva romského dítěte dostat se z ústavní výchovy do rodinného života. Jednou z možností, jak pomoci romským dětem vyrůstat v rodinném prostředí, je náhradní rodinná péče - adopce, pěstounská péče, nebo také mezinárodní adopce. Zajímavou možností by byla náhradní rodinná péče romského dítěte romskou rodinou. Zdá se to sice jednoduché, ale proč se to nedaří?

Na tyto otázky se snažím najít odpověď. Nejsem si ale jistá, jestli jsem k nim na konci své práce dospěla.

Další kapitola nese název „Náhradní rodinná péče romských dětí“. Snažím se zde zabývat faktem, že i když počet žadatelů o adopci neustále roste, je zájem o osvojení romských dětí velice malý. Proč? Proč by si lidé raději osvojili dítě bílé a starší, nežli dítě romské? Také vyšlo najevo, že by se většina lidí obávala vzít si romské dítě do náhradní rodinné péče.

Další podkapitoly jsou již věnovány přímo náhradní rodinné péči romského dítěte. Nejprve v majoritní rodině. Proč jsou zde problémy a jaké. Jaké jsou další možnosti? Zmiňuji se o projektu, který se zabýval právě touto problematikou. Nebyl však příliš úspěšný. Jaké jsou možnosti mezinárodní adopce? Proč ani ta nepřináší řešení?

V praktické části jsem se rozhodla udělat rozhovor s rodinou, která má v pěstounské péči čtyři romské děti. Rozhovor jsem zopakovala s odstupem tří let a zjišťovala, co se změnilo.

To vše se snažím popsat v následující bakalářské práci.

1 Obeznamení s tématem

„Když hoří dům, vynášejí z něj Romové své staré rodiče. Pak teprve zachraňují ostatní členy rodiny. Také své děti.“¹

Z praxe vím, že mezi obyvateli domovů důchodců, můžeme těžko hledat staré Romy. O své prarodiče se totiž stará jejich rodina a dosud je nemyslitelné, aby je „odkládala“ do domova důchodců.

Naopak jinou situaci můžeme spatřit v dětských domovech, kde se v posledních letech počet romských dětí výrazně zvýšil. Zdánlivě to protiřečí vyhlášené lásce Romů k dítěti. To je sice pravda, avšak takové množství dětí v dětských domovech je i důsledkem hluboké sociální bídy romských rodin.

Na umísťování romských dětí do dětských domovů se značně podílela tendence minulého režimu asimilovat romskou komunitu a zcela ji přizpůsobit způsobu života majority. Ostatně tato snaha spadá až do doby vlády Marie Terezie, kdy romské děti byly matkám násilně odebírány, aby se „odcikánštily“.

Augustin Ab Hortis² zpracoval ve svém díle podrobně informaci o Romech jako základ pro nařízení této panovnice. Ve svém díle píše o nutnosti odebírat děti z romských rodin a dávat je na převýchovu k sedlákům.

Drastickou situaci romských matek, kterým byly děti odebírány i násilně, popisuje dokonce v jedné své pohádce („Hrdinný Sap a krásná Ilona“) také romská spisovatelka Elena Lacková. Děti byly odebírány romským rodinám na příkaz císařovny ozbrojenými četníky. Romové se však nedali a s pomocí hrdinného Sapa, krásné Ilony a pohádkových kouzel byl romský rod zachráněn. Na ukázkou zde uvádím úryvek z pohádky:

Moudrá stařena Šilali řekla Iloně a Sapovi: „Nadešel čas zkoušky. Našemu rodu hrozí zánik. Ale my to nesmíme dopustit. A ty, Ilono, nám můžeš pomoci.“

Ilona se zahleděla Šilale do očí. Byly to oči laskavé a moudré. Zeptala se: „Co mám udělat?“ Šilali pomalu odpověděla: „Císařovna těchto zemí vydala příkaz odebrat nám naše vlastní děti a vychovat z nich nové lidi. Lidi, kteří mají zapomenout, že byli Romové.“ Ilona se nedočkavě zeptala: „Jak tomu můžeme zabránit?“ Šilali se zahleděla

¹ BALVÍN, J. a kol. *Romové a dětské domovy*. Ústí nad Labem : Ateliér Grad, 1997, s. 6.

² srov. BALVÍN, J. a kolektiv *Romové a dětské domovy*, s. 9.

na Ilonu a Sapa: "Berte naše děti sedlákům a vračejte je vlastním matkám. Když je budou vychovávat vlastní matky, náš rod přežije... Uvidíte, že Romové si najdou své místo na zemi!"³

Na ukázce této pohádky můžeme vidět, že již dávno existuje názor o nemožnosti převýchovy Romů – asimilace není řešení. V průběhu historického vývoje došlo k narušení tradičních hodnot. Vlivem často násilného přesídlování do českých zemí docházelo k neorganickému dělení rodů, nová situace měla často destruktivní vliv i na rodinu.

Rom by měl být vychováván jako Rom. Protože stejně jednou nastane okamžik takzvaného „volání krve“ a Rom se bude snažit o návrat ke svým. Je pak riziko, že si vybere zase právě soukmenovce, žijící nevhodným způsobem života. Rom, přicházející z kulturního prostředí ústavu, nebo rodiny je velmi snadno sveden k nekalým skutkům, tím spíše, že nezná svody světa, které se mu v té chvíli zdají lákavé. Schopnosti, kterých nabyl ve škole, může on, nebo blízcí Romové zneužít k páchání trestné činnosti, místo k hledání práce nebo dalšímu vzdělávání. Ostatně někdy se stává, že právě proto jsou klienti ústavů předčasně odváděni do prostředí romské rodiny.

Konkrétním příkladem utváření dětského domova, který byl určen převážně pro romské děti v sociální tíživé situaci, byl například vznik prvního internátního dětského domova v Květušíně a později v Dobré Vodě na Šumavě v letech 1950 – 1961. Rodiče s dětmi odešli, ale děti se za 14 dní vrátily! Jak děti, tak rodiče zřejmě pochopili, že oproti nejisté a neznámé situaci v pohraničních „robotárnách“ bude lépe dětem v prostředí dětského domova. Podmínkou takto prožitého byl však i humánní přístup učitelů.⁴

2 Romská rodina

Romskou rodinu tvoří často několik dvojic z různých generací, k nimž je dlouhodobě připojeno i značně široké příbuzenstvo. Hlavou rodiny je muž – patriarcha. Žena mívá v romské rodině většinou podřadné postavení, její úlohou je obstarat děti a postarat se o domácnost. V romské rodině většinou neexistují zákazy, tabuizovaná témata, děti nemají

---

³ LACKOVÁ, E. Romské pohádky. In *Hrdinný Sap a krásná Ilona*. Praha : Radix, 1999, s. 85.

⁴ srov. DĚDIČ, M. *Škola bez kázně*. České Budějovice : Jihočeské nakladatelství, 1985.

strach ze špatných známek ze školy, a proto nejsou tak stresované jako některé děti majoritní společnosti.⁵

Manželství je v romské populaci chápáno jako volný svazek bez „požehnání úřadu“. V poslední době se však u mladých lidí zvyšuje počet úředních svazků. Po uzavření sňatku žena velmi brzy otěhotní. Je známo, že v romské rodině žije velký počet dětí.⁶ Velká rodina poskytuje, a to nejen Romům, zázemí, ochranu, pocit jistoty a bezpečí.

2.1 Romské dětství

Láska k dětem bývala pro Romy příslovečná. Je v ní však i složka čistě pudová, zatímco sebekázeň a obětavost jsou nižší. Romské matky jsou velice emočně vřelé. Milují své děti takovou láskou, že jsou obvykle k nim i k sobě zcela nekritické.

Malé dítě je v romské komunitě v neustálém kontaktu s dospělými, kterými je pozitivně přijímáno. Ještě nedávno lpěly romské rodiny na svých dětech a bránily se jejich umístování do dětských domovů. Dnes je tomu jinak. Romské matky někdy nechávají své děti v porodnici ihned po narození. Šedesát procent ze všech dětí umístěných v současné době v dětských domovech, jsou děti romské, a z těch pochází ještě téměř polovina od svobodných matek. V raném věku chybí u těchto dětí kvalitativní i kvantitativní složky potravy, hygiena je slabá, často žijí ve špatně vytápěných místnostech. A v šesti letech bývají hmotnostně hluboko pod normou umožňující přijetí do školy.⁷

Romské děti jsou považovány za nadměrně pohyblivé, čilé, přítulné, družné a neposlušné. Převážná většina romských dětí žije v rodině, která selhává v plnění některých základních úkolů. *„I když je nutné brát v úvahu, že romská rodina často selhává poněkud jiným způsobem než neromská, rozhodující pomoc romským dětem musí spočívat v tom, že zdokonalíme péči o děti všech selhávajících rodičů.“*⁸

Dítě bývá vychováváno ve velké rodině s velkým počtem sourozenců. Již od útlého věku je vedeno k samostatnosti, velmi brzy je s dítětem jednáno jako s dospělým. Toto jednání vyplývá z minulosti, protože tehdy byla samostatnost nutná pro přežití rodu.

Romské dítě je jedním z mnoha členů velké skupiny, je zasvěcováno do rodinných problémů, které řeší společně, účastní se rozhovorů. Tím, že romské dítě žije v takovéto komunitě, ztrácí pocit zodpovědnosti. Je zvyklé, že vše je řešeno všemi v kolektivu.

⁵ srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Praha : Portál, 2000, s.107-111.

⁶ srov. *Práce s romskou mládeží*. s. 42. Praha : Salesiánská provincie Praha, 2001.

⁷ srov. *Práce s romskou mládeží*, s. 42.

⁸ ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme - jde o to jak*, s.109.

Není kladen důraz na identitu, ale je důležité, co členové přinesou skupině. Vzhledem ke kolektivnímu rozhodování a zapojení do řešení „dospělých“ problémů romské dítě dospívá mnohem dříve než je tomu u dětí majoritní společnosti.⁹ To může mít za následek brzké zakládání partnerských vztahů a rodičovství.

Uvádí se, že romských rodiček mezi 14 – 16 roky je až 6 %, což je třikrát více než u neromských matek. Duševní a tělesná nedospělost romských rodičů často znesnadňuje výchovné působení na romské komunity.¹⁰

Pro romskou rodinu je typická volná nedirektivní výchova. Děti nemají většinou nějaký pevný režim, dalo by se říct, že si „dělají co chtějí“. Jedí, když mají hlad, vstávají, až se samy probudí, jdou spát kdy se jim chce, třeba o půlnoci. Romské děti se učí tím, že vnímají, co dělají druzí. Nikdo jim neporoučí, učí se samočinně. Lpí na matce. „*Když umře dětem otec, umře jim chleba. Když umře matka, umře všechno.*“¹¹

V romské rodině je velice populární televizor, který běží často celý den. Romské děti mluví často chudou češtinou ve vulgární podobě. Mají malou slovní zásobu, protože jsou méně stimulovány k vyjadřování k určitým věcem. Malé děti neumějí postavit věž z kostek, ale umí si přesně spočítat kolik mají peněz a co všechno si za ně mohou koupit.

Nesprávným životním stylem, v němž se Romové vyvíjí a žijí (špatnou životosprávou, nevhodnými bytovými podmínkami, nevhodnou stravou a hygienickými návyky) je dán také špatný zdravotní stav romské populace. Romské děti jsou až třikrát častěji v soustavné lékařské péči. U romských dětí je nápadným jevem velký výskyt duševních poruch. Příčinou těchto problémů bývá i to, že matky během těhotenství kouří, pijí alkohol a po narození dítěte pouze krátkodobě kojí.¹²

3 Ústavní výchova

V následující kapitole bych ráda objasnila některé pojmy týkající se ústavní výchovy. Přestože se ve své práci věnuji náhradní péči romských dětí, některé informace uvedené níže se týkají všech dětí, které se ocitají v ústavní výchově.

---

⁹ srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*, s. 107 – 108.

¹⁰ srov. *Práce s romskou mládeží*, s. 42.

¹¹ srov. *Práce s romskou mládeží*, s. 43.

¹² srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*, s. 39 – 40.

3.1 Ústavní výchova - pojem

Ústavní výchova je forma péče o děti, které nemohou být z nejrůznějších důvodů vychovávány ve vlastní rodině, nebo jejichž výchova je vážně ohrožena, nebo vážně narušena.

„Účelem zařízení ústavní výchovy je zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let, na základě rozhodnutí soudu o ústavní nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání.“¹³

Tato péče je nejvíce vzdálená rodině. Pod tímto pojmem si můžeme představit péči v kojeneckých ústavech, dětských domovech, ale i diagnostických a výchovných ústavech. Tato zařízení poskytují péči jinak poskytovanou rodiči nebo osobami nahrazující péči rodičů

3.2 Rizika ústavní výchovy

Snad nejzávažnějším rizikem dlouhodobého pobytu v ústavu je takzvaný *hospitalismus* – „*Je to stav dobré adaptace na umělé ústavní podmínky, doprovázený snižující se schopností adaptace na neústavní, „civilní“, život.*“¹⁴

V ústavu má klient většinou úplné zajištění, někdo pro něj vaří, někdo obstarává jeho finance, někdo mu organizuje práci, volnočasové aktivity, pere, žehlí a tak dále. Problém nastává tehdy, když „dítě“ opouští ústav po dosažení zletilosti. Zpravidla se neumí postarat o domácnost, komunikovat s úřady a nemá dostatek financí na zajištění obydlí.

V těchto případech jsou velice prospěšné „*domy na půli cesty*“. Služby, které nabízí, jsou určeny právě mladým lidem, odcházejícím z dětských domovů a výchovných ústavů po dosažení zletilosti. Tato služba je spojena s poskytnutím bydlení a sociálního tréninku, zaměřeného na rozvoj psychosociálních dovedností, s cílem postupného zapojování do samostatného běžného života. Je-li dítě v ústavní výchově do zletilosti, zpravidla ukončí učební obor. Z tohoto důvodu bývá prodlužována ústavní výchova do 19. let. V řadě případů se děti nemohou vrátit do rodiny, jedinou možností jsou pro ně právě „*domy na půli cesty*“ (kterých je však velmi málo), nebo „*azylové domy*“.

Tyto děti velmi obtížně shánějí zaměstnání, v dětském domově byly zvyklé na relativně dobrý životní standard, po propuštění jsou odkázáni pouze na dávky sociální péče. Romové

---

¹³ 2002/109 Sb. Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivné výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

¹⁴ MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1995, s. 107

nejsou po opuštění ústavu zpravidla přijímáni svou komunitou, neboť „nemají romipen“ (romství), jsou označováni jako „kokosáci“ (a to proto, že kokos je na povrchu tmavý a uvnitř bílý, tak jako děti, které vyrůstaly v dětských domovech či byly vychovávány „bílou“ rodinou.¹⁵

U klientů odcházejících z dětských domovů, kteří nemají řádné zajištění, je zvýšené riziko páchaní trestné činnosti, zneužívání návykových látek, prostituce, gamblerství a dalších sociálně patologických jevů. Proto je úloha „domů na půli cesty“ nepostradatelná. Pomáhá mimo jiné předejít těmto negativním jevům.

Dalším neméně závažným rizikem ústavní výchovy je takzvaný *deprivační syndrom*. Děti jsou v kojeneckých ústavech a dětských domovech vychovávány ve větších skupinkách, u nichž se mění pracovníci pečující na směny. To znamená, že jsou několikanásobně méně než v rodině podněcovány ze strany dospělého a mají také několikanásobně méně příležitostí samy dospělého upoutat svým projevem.

Deprivované ústavní děti působí při srovnávání se svými vrstevníky, vychovávanými v rodinách, jako méně nadané, pomalejší, úzkostné a bojácné, zatížené mnoha druhy zlovyků (jež se vykládají jako spontánní pokus o naplnění nenaplněné potřeby kontaktu). Jejich vztahy k lidem jsou mělké a přelétavější, i když příležitost ke kontaktu vyhledávají až nutkavě. Tyto následky ústavní výchovy jsou tím vážnější a hůře odstranitelné, čím dříve se dítě do ústavní péče dostalo a čím déle v ní žilo.¹⁶ Obě skupiny dětí, jak romské, tak neromské, trpí v dětských domovech deprivací. Romské děti však často trpí navíc ještě postižením v oblasti řečových schopností. Víc než jiné potřebují alespoň napodobeninu rodiny. S adoptivními je však u nich mnohem větší problém než u dětí neromských.

Pravidelnou daní za pobyt v ústavu je také *ztráta soukromí*. I když v dnešní době jsou v dětských domovech vytvářeny takzvané „rodinné skupiny“, ve kterých se dětem věnují stále tíž vychovatelé. Děti bydlí po dvou nebo po třech a mohou si vybrat s kým. Jde-li o dospívající děti, jejich soukromí je chráněno podobně jako v přirozené skupině.

Dalšími úskalími ústavní péče může být také například šikana, nebo ponorková nemoc.¹⁷

---

¹⁵ srov. Koncepce oddělení prevence a humanitních činností : Strategie integrace romských komunit na období 2006 – 2009 In *Romské děti a náhradní rodinná péče*. České Budějovice: Krajský úřad jihočeského kraje, 2006, s. 85

¹⁶ srov. LANGMEIER, J. , MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*. Praha : Avicenum, 1974, s. 358.

¹⁷ srov. ¹⁷ MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*, s. 107 – 113.

3.3 Nejčastější důvody ústavní výchovy romských dětí

Ústavní péče je nejčastější formou náhradní péče o romské děti. V posledních letech se počet romských dětí v ústavech výrazně zvýšil. Jak už jsem se zmínila, podíl romských dětí v ústavní výchově je odhadován na 60 %. Přičemž v kojeneckých ústavech se nachází 26 % romských dětí a většina z nich přechází do školských zařízení. Šance na návrat do vlastní rodiny, případně na umístění do náhradní rodiny, je, narozdíl od zdravých neromských dětí, poměrně malá. Říčan odhaduje počet romských dětí v populaci na 4 % a uvádí, že do ústavní výchovy jsou umisťovány až patnáctkrát častěji než neromské děti.¹⁸

Kromě již výše uvedených důvodů je hlavní příčinou tak vysokého počtu romských dětí v ústavech „nezájem“ romských matek o své dítě. Je to nečekaný jev, protože ještě v nedávné době bylo obtížné přimět romskou matku, aby svěřila své dítě jen na několik dní do nemocničního ošetření.

Jedním z dalších důvodů je neschopnost ženy se o dítě starat tak, aby mělo zajištěno základní životní potřeby, které jsou nezbytné k jeho zdravému vývoji. Příčinou je zánik tradiční soudržné a sociální romské „obce“, která se rozpadla.

Další příčinou přerazování dětí do kojeneckých ústavů není žádost matky, ale špatná hygiena a péče o novorozence v rodině, či zdravotní důvody. Není-li umožněn již od prvopočátku styk s matkou, nezačne se vytvářet hlubší citová vazba, která je obzvláště pro romské matky důležitá. Většinou, když romská rodina dítě nepozná, nebo nemá možnost se s ním častěji stýkat, ztrácí o ně zájem. Není také výjimkou, že oba rodiče dítěte jsou ve výkonu trestu odnětí svobody, což je další možná příčina velkého počtu dětí v dětských domovech.¹⁹

Zdá se, že v současné době se romští rodiče lépe „smiřují“ s faktem umístění dítěte do ústavní výchovy, než tomu bylo v minulé době. Méně intenzivně usilují o návrat svého dítěte do rodiny. Rovněž méně než v době minulé, je širší rodina ochotna požádat o svěření dítěte do péče, dojde-li k selhání rodičů. V praxi jsou často uváděny případy, kdy prarodiče upozorňují na hrubé nedostatky v péči o děti, sami však nechtějí požádat o svěření vnuka

---

¹⁸ srov. Koncepce oddělení prevence a humanitních činností : Strategie integrace romských komunit na období 2006 – 2009 In *Romské děti a náhradní rodinná péče*, s. 85.

¹⁹ srov. KOVAŘÍK, J., NIEDERLE, P., SVOBODOVÁ, M. *Cikánské děti v náhradní rodinné péči*. MPSV, 1981, s.6-18.

do péče a žádají o umístění dítěte do dětského domova. Zda se jedná o rozpad tradiční rodiny či nepříznivou sociální situaci, případně kumulaci více faktorů, je otázkou spekulace.²⁰

Výše uvedené příčiny jsou tedy nejčastějšími důvody, proč se dostávají romské děti do ústavní výchovy. Otázkou zůstává, proč je tolik obtížné umístit do náhradní rodinné péče romské dítě, dokonce i novorozeně, když počet uchazečů o novorozeňata neustále roste? Proč je u nich podstatně větší riziko dlouhodobé ústavní péče než u neromských dětí? Především tím, jak odpovědět na tyto otázky, se věnuji v následujících kapitolách.

3.4 Romské dítě v dětském domově

I v dětských domovech mají děti své specifické potřeby, které by měli vychovatelé respektovat. Kromě problémů souvisejících se ztrátou rodiny, je to i otázka identity, romství, jazyka, kultury a vztahů mezi romskými a neromskými dětmi a dospělými.

Vychovatelé v dětských domovech by měli být školeni pro práci s dětmi odlišné kultury, aby nedocházelo k situacím, kdy romské dítě pozná, že je Rom, až když žije mimo dětský domov. Vychovatelé pracují sice s Romy, ale ti, izolováni od svého domácího prostředí, jsou vychováni neromsky. Proto po několika letech strávených v ústavní péči těmto dětem zcela chybí vědomí vlastní identity a příslušnosti k určité skupině. Za celou dobu pobytu v ústavním zařízení se romské děti často nesečkají s dospělým Romem, který by jim mohl posloužit jako pozitivní příklad a objekt identifikace v období, kdy děti takovýto vzor nutně potřebují pro svůj zdárný psychický vývoj.²¹

„Romské děti v dětských domovech se dnes neidentifikují s romskými komunitami, ale majoritní společnost je podle vzhladu k těmto komunitám přiřazuje. To vyvolá často u dospívajících krizi identity, která často končí s identifikací s některou z marginálních, často sociálně-patologických skupin.“²²

Tento přístup, ve vztahu k romským dětem vyrůstajícím v dětských domovech, je třeba změnit. Romské dítě by mělo, za pomoci vychovatelů, rozvíjet svoji romskou identitu a snažit se překonat její negativní charakteristiky. Je třeba si všimnout specifiky romských dětí. Ty prožívají svá traumata nejenom jako děti bez rodiny, ale také často jako děti, které nemají, nebo neznají, svoji příslušnost k širšímu celku – ke své národnosti.

²⁰ srov. Koncepce oddělení prevence a humanitních činností : Strategie integrace romských komunit na období 2006 – 2009 In *Romské děti a náhradní rodinná péče*, s. 83-85.

²¹ srov. BALVÍN, J. a kolektiv *Romové a dětské domovy*, s. 9.

²² srov. <http://www.iustin.cz/>

Dnes je již snad povinností pedagogů v dětských domovech vychovávat svěřence k pochopení jejich vlastní kultury, a na druhé straně k respektování kultury jiných. Tak jako my „Neromové“, bychom měli uznávat a ctít kulturu Romů, i oni by se měli naučit respektovat kulturu naši, neboť se s kulturou společnosti většinové setkávají dennodenně, musí se řídit našimi právními předpisy, které jsou závazné nejen pro nás, ale i pro ně. Z toho pak vznikají problémy, kdy se Romové snaží vůči většinové populaci uplatňovat pravidla vycházející z jejich kulturních tradic, které však nezapadají do rámce vymezeného právními předpisy.

Za zmínku určitě stojí projekt s názvem „Děti patří do rodiny“, který realizuje Středisko náhradní rodinné péče v Praze. Projekt byl vytvořen proto, že v České republice vyrůstá až alarmující počet dětí v ústavní výchově. A to nejen dětí romských. Současný systém péče o rodinu a dítě v mnoha směrech selhává. Problém je zejména v tom, že procedura umístění dítěte do náhradní rodiny je neúnosně dlouhá a zatížená velkou administrativou.²³

Základní cíle projektu jsou:

- a) Docílit toho, aby co největší počet dětí vyrůstal ve své vlastní biologické rodině.
- b) Zkracovat dobu pobytu dětí mimo vlastní rodinu, zvláště pak ve všech typech institucionální péče.
- c) Rozvíjet náhradní rodinnou péči v jejích stávajících i nových formách tak, aby byla dostupná všem dětem vyrůstajícím mimo vlastní rodinu, a to bez rozdílu věku, **etnické příslušnosti**, zdravotního stavu, či psychosociálních obtíží.²⁴

4 Náhradní rodinná péče

Děti přicházejí do náhradní rodinné péče většinou z kojeneckých ústavů nebo dětských domovů. Co se týče romských dětí, existují zde dvě hlavní skupiny. První jsou děti, které pocházejí z nefunkčních rodin, v nichž je často přítomen alkohol, drogy nebo násilí. Druhým typem jsou děti rodičů, kteří sami vyrostli v dětských domovech a ústavech, neměli kvalitní péči a sami ji tedy nemohou svým vlastním dětem nabídnout, přestože by mnohdy chtěli.

Jednou z možností náhradní rodinné péče je osvojení neboli adopce. Při osvojení přijímají rodiče „cizí“ dítě za své vlastní. Takovéto dítě získává nový rodný list, nové příjmení.

²³ srov. <http://www.nahradnirodina.cz>

²⁴ srov. <http://www.nahradnirodina.cz>

Osvojením získávají rodiče práva a povinnosti, jako by byli biologickými rodiči. Do adopce se předávají většinou děti, u kterých se nepředpokládají větší zdravotní či jiné potíže a jejich rodiče s osvojením souhlasí či byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti.

Další možností náhradní rodinné péče je péče pěstounská. Ta je nejčastěji určena pro děti s větším zdravotním či mentálním postižením, sourozenecké skupiny, starší děti a také děti jiného etnika, k nimž patří nejen **děti romské**, ale také vietnamské, africké a jiné. Dále jsou to také děti, o které se jejich rodiče nemohou starat, chtějí jim dát možnost vyrůst v rodině, ale chtějí mít možnost s nimi zůstat v kontaktu. Pěstounská péče je forma náhradní rodinné péče, která je garantovaná státem – pěstouni dostávají na dítě příspěvky. Pěstouni rozhodují jen o běžných záležitostech dítěte, v případě závažnějších rozhodnutí musí žádat o souhlas biologické rodiče.

4.1 Náhradní rodinná péče romského dítěte

Počet žadatelů o náhradní rodinnou péči neustále stoupá. Přestože pro ně není dostatek vhodných dětí, je zájem o romské děti malý. Většina zájemců má předem jasné představy o svém budoucím dítěti a romské děti se většinou do této představy nevejdou. Rodiče si přejí dítě bílé, zdravé, malé a chytré.

Sdružení pěstounských rodin uvádí, že čekací doba na zdravé, bílé miminko může být zhruba tři až pět let. Oproti tomu čekací doba na dítě romské je podstatně kratší. Přesto si většina žadatelů raději počká na dítě bílé. Čím jsou nároky žadatelů vyšší, tím se doba čekání prodlužuje. Zároveň velká část žadatelů o osvojení nemůže být uspokojena vůbec, protože se nepřekrývají jejich požadavky na dítě a reálná „nabídka“ dětí.²⁵

Nejlépe umístitelné jsou romské děti, které jsou zdravé, poloromské, nebo ty, které mají nepatrné, nebo málo patrné znaky romského etnika a jejich mentální úroveň splňuje předpoklad pro zařazení do „normální“ školy.

„Nejčastěji si romské dítě osvojí či adoptují lidé, kteří děti mít nemohou a nechtějí už čekat na dítě „bílé“, proto se spokojí „s tím, co je k mání.“ Anebo jsou to pěstouni či osvojitelé s křesťanskou motivací.“²⁶

Pavel Říčan²⁷ napsal ve své knize, že přijmout do rodiny romské dítě je začátek opravdového životního dobrodružství. Uvádí se, že osvojení dítěte romského etnika klade

²⁵ srov. <http://www.pestouni.cz>

²⁶ ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme - jde o to jak*, s.131.

²⁷ srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme - jde o to jak*, s. 131.

větší nároky na osobnost osvojitele, a proto je třeba při výběru „náhradních rodičů“ vycházet z vyšších nároků na jejich schopnosti než při osvojení bílých dětí.

Dalším problémem v umístění romských dětí do náhradní rodinné péče je velký počet jejich sourozenců, kteří společně vyrůstají v dětských domovech. Nejen sociální pracovníce se většinou snaží umístit děti do rodin pohromadě (čímž se snižuje možnost náhradní rodinné péče), ale také samy děti nechtějí své sourozence opouštět a raději s nimi zůstávají v dětském domově. V těchto případech bývá nejvhodnější formou náhradní rodinné péče péče pěstounská.

Bylo zjištěno, že romské děti si nejčastěji berou ženy samotné a mladší. Tyto ženy bývají obětavější, zůstávají s dítětem doma, nebo si upraví pracovní dobu tak, aby o ně mohly lépe pečovat. Většině rodičů, kteří o romské dítě pečují, nezáleželo na jeho původu. Často pěstouni či osvojitelé konkrétní romské dítě znají a na základě toho se rozhodnou o ně pečovat.²⁸

Nejčastější příčiny strachu náhradních rodičů z výchovy romských dětí:

- 1) Mnozí žadatelé se obávají, že narazí na negativní reakce okolí – odpor a nepochopení. Rodiče mají strach, že nedokáží řešit negativní chování vůči svému dítěti ve škole, v sousedství a podobně. Je velice důležité, aby žadatelé měli sílu a odvalu toto nepochopení a odmítání řešit. Dále jsou to pak také obavy ze záporné reakce širší rodiny žadatelů.
- 2) Obavy z výchovných problémů s dětmi zejména v období nástupu puberty. Období puberty bývá u romských dětí bouřlivé. Často narušuje dosavadní dobrý průběh náhradní rodinné péče.
- 3) Obavy z možného navázání kontaktu s původní rodinou.
- 4) Předsudky a stereotypy vyplývající z „charakteristických“ vlastností Romů.
- 5) Vědomí, že nemusí zvládnout problémy dítěte pramenící s jeho nepřijetím širším sociálním okolím, vrstevníky a podobně.²⁹

Pěstouni, kteří již vychovávají romské děti, uvádí, že skutečně narážejí na negativní reakce okolí. Nejčastěji se zmiňují o problémech v kontaktu s pedagogickými pracovníky škol, které jejich děti navštěvují (jako například necitlivý přístup k dítěti, neřešení problémů dítěte v kolektivu a podobně)³⁰.

---

²⁸ srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme - jde o to jak*, s. 131.

²⁹ srov. Koncepce oddělení prevence a humanitních činností : Strategie integrace romských komunit na období 2006 – 2009 In *Romské děti a náhradní rodinná péče*, s. 84.

³⁰ srov. Koncepce oddělení prevence a humanitních činností : Strategie integrace romských komunit na období 2006 – 2009 In *Romské děti a náhradní rodinná péče*, s. 83.

4.2. Romské dítě v majoritní rodině

Častým jevem při adopci či pěstounské péči Roma bývá fakt, že se náhradní rodiče snaží „natřít dítě na bílo“, přesněji řečeno zatajují mu, že je Rom.³¹

To, že je dítě snědé, mu rodiče vysvětlují například tím, že pochází z Kuby či Indie, čímž mu nevědomky ubližují, protože nikdy nezajistí, aby jejich dítě žilo izolovaně od okolí, které mu jeho původ určitě dříve nebo později prozradí.

Tito rodiče drží své dítě co nejdále od romské komunity a snaží se, aby se co nejméně zabývalo svým romstvím, ale do školy ho posílat musí a nemohou zaručit, že mu jeho „bílí“ spolužáci nebudou nadávat do „cikánů“ a tím mu prozradí jeho původ.

Nejvíce obávaným obdobím je období puberty. V pubertě se začíná ozývat takzvané „volání krve“. Tehdy se může najednou zhoršit prospěch dítěte, dítě může být vzpurné a začínají se zvýrazňovat typicky romské fyzické rysy. Dítě začne mít s rodiči vážné konflikty, naschvál se začne stýkat s Romy a bude to brát jako součást vzpoury proti náhradním rodičům. Bude vyhledávat Romy ze svého okolí, ty kteří se mu naskytnou. Je zřejmé, že právě oni se rodičům nebudou líbit. Proto je dobré, aby náhradní rodiče zajistili svému dítěti takovou rodinu, která bude vyhovovat jim i dítěti.³²

4.2.1. Jak tedy vychovávat romské dítě v majoritní rodině?

Přesný návod na to, jak romské dítě vychovávat, neexistuje. Záleží na mnoha okolnostech. Každopádně by náhradní rodiče měli vychovávat dítě s vědomím, že je Rom, a že kořeny jeho původu sahají až do Indie. Mělo by znát historii svého národa. Rodiče by měli dítě seznámit s tím nejpozitivnějším, co na romství je, vyprávět mu romské pohádky, zpívat romské písně a seznámit ho alespoň trochu s romským jazykem. Není vyloučena ani účast na romských kulturních akcích či návštěva romského muzea.

Dále by se mělo také dozvědět o nepřátelství mezi Romy a Neromy od své rodiny, než se to dozví od někoho jiného. Třeba od někoho, kdo nemá s Romy dobré zkušenosti a tím pádem mu podá zkreslené informace. Měl by vědět o současných problémech svého lidu, i o problémech s majoritní společností. Zároveň by se mělo dozvědět o vzdělaných

---

³¹ srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme - jde o to jak*, s.131.

³² srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme - jde o to jak*, s. 131-132.

Romech, kteří v životě něco dokázali, jako jsou třeba známí romští televizní moderátoři, malíři, zpěváci (například Věra Bílá, Vendula Kováčová) a další.

Je možné, že dříve nebo později začne dítě vyhledávat živý kontakt se svojí komunitou. Měli by mu proto rodiče najít nějakou „slušnou“ romskou rodinu, se kterou by se mohlo stýkat dříve, než si on sám najde rodinu, která by na jeho výchovu měla negativní vliv.³³

Myslím, že z tohoto důvodu by také měly být individuálně posuzovány návštěvy vlastních rodičů u dětí, které jsou v pěstounské péči, aby je jejich návštěvy negativně neovlivňovaly. Pokud by však romská rodina splňovala podmínku pozitivního působení, mělo by to kladný vliv na vývoj takového dítěte, protože by poznalo život Romů, a také to, že ne každá romská rodina je taková, jak si ji většina lidí představuje. Tento kontakt by byl určitě dobrým obohacením nejen pro romské dítě, ale také pro jeho náhradní rodiče. Dítěti by to usnadnilo pozdější hledání sebe sama a jeho orientaci v životě.

Na druhou stranu jsou i romské děti, které mají ze své komunity strach (většinou je to tím, že vyrůstaly například v dětském domově, ve kterém se nesetkaly s životem v romské komunitě), nebo je jim lhostejná. V tomto případě bychom dítě ke kontaktu s Romy neměli nutit.

Bubleová a Kovařík³⁴ uvádí, že někteří rodiče nechtějí své děti do kontaktu s Romy nutit, když o ně samy nejeví zájem. Rodiče uvádějí, že se často obávají negativních rysů osobnosti dětí, tak proč by je v něm tedy měli ještě podporovat. V současné době proto směřuje většina náhradních rodičů výchovu romských dětí do naší bílé společnosti.

Mnoho „náhradních rodičů“ netuší, že se nebudou muset vyrovnávat jen s jinou barvou pleti dítěte, ale především také s odlišným způsobem chování, hodnotami a zájmy. Těžko můžeme potlačovat vlastnosti romského dítěte, jako je například záliba ve volnosti, nebo nízká ctižádost. „Náhradní rodiče“ by se proto měli naučit s těmito vlastnostmi vycházet.

Na druhé straně jsou zde i pozitivní vlastnosti, které by měli rodiče vyzdvihnout a snažit se, aby je dítě rozvíjelo (například pohybové vlastnosti či muzikálnost).

Těžké bude i vyrovnání se s již zmíněnými negativními reakcemi okolí. Mohou se objevit problémy v místě bydliště, v dopravních prostředcích, ale také ve škole. Pokud se dítě setká s negativními reakcemi ve škole, například u učitelů či spolužáků, bude pro něj asi velice

---

³³ srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme - jde o to jak*, s.133.

³⁴ srov. BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J. *Systém náhradní rodinné péče u nás. Děti a my*. 1998, roč. 28, č.9, s. 32-33.

těžké začlenit se do kolektivu, najít si kamarády či prospívat ve škole, bude mít malé sebevědomí.

Jaké jsou tedy úkoly pěstounů, aby své dítě ochránili? Měli by mu otevřeně naslouchat, být tolerantní a otevření. V některých případech se určitě vyskytne nějaké nevhodné chování dítěte, to pak může okolí po právu kritizovat, ale pokud se kritika zvrhne v neodůvodněné napadání, která by „bílým“ dětem snadno prošla, pak už se nazývá rasismem. V tomto případě je dobré za dítětem stát a hájit ho.

Dobrym příkladem výchovy romských dětí v „neromské“ rodině je český film „Smradi“. Film je o „bílé rodině“, která adoptovala dvě romské děti a řeší právě zmiňované problémy.

Z rozhovoru s pěstouny, kteří již nějakou dobu vychovávají romské děti, vyplynulo, že by přivítali možnost seznámit se s romskými reáliemi. Považují také za vhodné, aby jejich dítě poznalo kulturu, tradice i dějiny Romů. Dále by také přivítali specializované poradenství či semináře z dané oblasti, zejména pak osobní kontakt s Romy, který by jim umožnil hledat (popřípadě neztratit) s dětmi identitu. Přivítali by i pomoc při konstituování svépomocných skupin, v nichž by si mohli vyměňovat zkušenosti. Dále také pozitivně hodnotí možnost víkendových pobytů pro rodiny. Zde mohou konzultovat problémy, se kterými se setkávají při výchově romských dětí, s psychology, případně jinými odborníky ve skupinách či individuálně.³⁵

Za zmínku určitě stojí projekt „Naše romské dítě“, který je realizován při středisku náhradní rodinné péče v Praze. *„Cílem projektu je nabídnout romským dětem a jejich neromským rodinám nástroje, kterými mohou pomoci nastartovat utváření pevnější osobní identity dětí tak, aby výsledkem byl sebejistý člověk, čerpající sílu z obou svých kultur a nikoli bezradně se potácející kdesi mezi nimi.“*³⁶

Zároveň se tento projekt snaží nabídnout příležitosti ke vzájemnému setkávání romských a neromských rodin a jejich dětí. A to konkrétně utvářením různých besed s odborníky a přednáškami s romskou tematikou pro rodiče. Dále také pořádá zajímavé zážitkové i výchovné programy pro děti a také atraktivní společenské akce pro romské rodiny a rodiny s romskými dětmi v náhradní rodinné péči.

V souvislosti s tímto projektem bylo také sestaveno takzvaných „**pět P**“ v rozvoji identity dítěte jiné kultury. Je to určitá pomůcka, kterou se mohou „náhradní rodiče“ inspirovat při výchově romských dětí.

---

³⁵ srov. Koncepce oddělení prevence a humanitních činností : Strategie integrace romských komunit na období 2006 – 2009 In *Romské děti a náhradní rodinná péče*, s. 84.

³⁶ srov. <http://rodina.cz/romskedite>

1. *Postupně.* Budeme-li se o rozvoj identity dítěte aktivně starat hned od počátku, můžeme zmírnit bouřlivé období v pubertě, kdy si bude ostře uvědomovat, že je „jiné“.
2. *Přirozeně.* Prvky, které pomohou rozvíjet dítěti jeho identitu, je vhodné začlenit do běžného života všech členů rodiny. Kdyby mělo dítě pocit, že je odlišné, může část vlastního „Já“ začít odmítat ve snaze splynout s ostatními.
3. *Přijmout odlišnost.* Abychom dokázali dítěti přirozeně zprostředkovat vytvoření jeho vlastní identity, musíme nejdříve vnitřně přijmout fakt, že jeho identita je odlišná od naší identity našich biologických dětí. Není ani horší, ani lepší, je stejně hodnotná, ale odlišná.
4. *Pozitivně.* Dědictví původu dítěte bychom měli považovat za obohacení našeho života, naší rodiny. Přijaté dítě bude obohaceno o poznání naší kultury. My budeme obohaceni při poznávání té jeho.
5. *Plánovitě.* Pro rozvoj identity přijatého dítěte jiné kultury musíme udělat něco navíc, co ve výchově našich dětí „se udělalo“ jaksí samo a i my ve svém dětství jsme svou identitu mohli jen spontánně přejímat od rodičů. Chceme-li přijatému dítěti dát prostor pro rozvoj jeho vlastní identity, může být účelné mít jasnou představu, kdy a jaké kroky podniknout.³⁷

4.3 Náhradní rodinné péče romského dítěte v romské rodině

Možnost náhradní rodinné péče romského dítěte romskou rodinou může být velice zajímavá myšlenka. Bylo by dobré, kdyby si romské rodiny braly do náhradní rodinné péče „svoje děti“. Romské rodiny lépe vnímají svoji mentalitu, proto jsou podmínky pro výchovu romských dětí v této rodině určitě přirozenější.

Romské rodiny však o této možnosti téměř nevědí. Jednak je to tím, že Romové patří k těm nejchudším a jednak tím, že romské populaci se odebírají děti již od padesátých let do dětských domovů. Romskou rodinu napadne jen zřídka vzít si do náhradní rodinné péče dítě z dětského domova. Sociální pracovníce tuto možnost ani nenabízejí, což je chyba. Bylo by dobré, kdyby se romská rodina, které hrozí odebrání dítěte, mohla sejít s celou rodinou, většinou velice rozvětvenou a probrala možnosti, kteří příbuzní by se mohli o dítě postarat.

V současné době může zájemcům pomoci i romský asistent. Bude pro ně určitě přijatelnější, když budou mluvit s člověkem, který s nimi nebude jednat takzvaně úředně, ale vysvětlí jim, jaké podmínky by měli splňovat.

---

³⁷ <http://www.nahradnirodina.cz>

Romové, jako žadatelé o pěstounskou péči, která je zprostředkována orgány sociálně právní ochrany dětí, jsou zcela ojedinělými výjimkami. Pokud se stávají pěstouny (poručníky), pak v drtivé většině pečují o osobu blízkou (vnuk, neteř, synovec). Jde zejména o případy, kdy dítě bylo původně svěřeno do takzvané cizí péče a následné rozhodování o pěstounské péči je vedeno snahou po zlepšení finanční situace rodiny (rodiče nehradí výživné, přiznání dávek pěstounské péče). Dále pak jde o případy, kdy rodiče byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti a dítěti je ustanoven poručník, který má povinnost o dítě osobně pečovat.³⁸

V roce 2000 a 2001 byl realizován projekt s názvem „Romské opuštěné děti do romských rodin“. Tento projekt měl za pomoci romských asistentů a sociálních pracovníků pro náhradní rodinnou péči nalézt vhodné romské rodiny, které by měly zájem přijmout romské dítě do náhradní rodinné péče.

Základní cíle projektu:

- 1) Informovat romské poradce o náhradní rodinné péči a situaci opuštěných romských dětí.
- 2) Vytvořit týmy romských poradců a sociálních pracovníků pro náhradní rodinnou péči.
- 3) Zvýšit informovanost Romů o náhradní rodinné péči a dětech v dětských domovech.
- 4) Získat více zájemců z řad Romů o náhradní rodinnou péči.
- 5) Vytvořit několik modelových romských náhradních rodin a přispět tak k pozitivní změně v pohledu neromské populace na Romy.
- 6) Přispět k vytváření dalších sociálních služeb pro romské klienty.

Nakonec se podařilo realizovat jen částečně některá očekávání. Problémem byla hlavně finanční otázka, neinformovanost nadřízených i samotných sociálních pracovníků o projektu, malý zájem z řad romských poradců o účast na projektu a nesoulad kritérií pro výběr žadatelů o náhradní rodinnou péči a romských žadatelů (ze šesti zájemců z romských rodin splňovala kritéria pro náhradní rodinnou péči pouze jedna). Za celou dobu projektu se podařilo umístit pouze jediné romské dítě do rodiny. Projekt tedy nebyl moc úspěšný. Přičemž sociální pracovníce uvedly, že nedostatky vidí již v prenatální péči. Vidí zde potřebu sociálních asistentek, které by přímo pracovaly v rodinách s matkami a dětmi od nejtělejšího věku.³⁹

---

³⁸ srov. Koncepce oddělení prevence a humanitních činností. *Strategie integrace romských komunit na období 2006 – 2009* In *Romské děti a náhradní rodinná péče*, s. 84.

³⁹ srov. BUBLEOVÁ, V. Projekt: Romské děti do romských rodin. *Náhradní rodinná péče*. 2002, roč. 4, č. 2, s. 4.

4.4 Mezinárodní adopce

Mezinárodní osvojení je poměrně nová forma náhradní rodinné péče pro těžko umístitelné děti. Nejčastěji to bývají právě romské děti, nebo děti s nějakým druhem postižení. Osvojení do ciziny je řešením v případě, že se dítěti nenajde do šesti měsíců vhodná náhradní rodina v zemi původu. Mezinárodní adopce je upravena „Úmluvou o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení“, kterou vypracovala a přijala Haagská konference. V České republice vstoupila tato úmluva v platnost 1.6. 2000.

Tímto způsobem se především romským dětem otvírá větší šance, jak najít vhodnou náhradní rodinu. Cizincům obvykle nevadí barva pleti dítěte, ani skutečnost, že se jim dítě nepodobá.

Podle výzkumu *Mladé fronty Dnes*⁴⁰ si nejvíce romské děti osvojují rodiny z Dánska, neméně častými žadateli jsou také rodiny z Německa a Rakouska. Přestože možnost mezinárodní adopce existuje u nás již několik let, nedaří se nijak viditelně zvýšit procento romských dětí osvojených do ciziny.⁴¹

5 Dotazník – názory veřejnosti

Ráda bych se zde také zmínila o výzkumu, který jsem prováděla před třemi lety na vyšší odborné škole. V tomto výzkumu jsem si stanovila dvě hypotézy, týkající se bezprostředně problematiky náhradní rodinné péče romských dětí.

V první hypotéze jsem se zabývala myšlenkou, zda je větší pravděpodobnost náhradní rodinné péče romského dítěte ve větším městě než na vesnici či menším městě. Předpokládala jsem, že ve větším městě je více anonymity, a proto by zde lidé o náhradní rodinné péči romského dítěte více uvažovali. Tato myšlenka však byla mylná. Z výzkumu vyplynula skutečnost, že není žádný rozdíl v tom, zda lidé bydlí ve větším či menším městě. V obou případech měli lidé na tuto problematiku záporný názor. Myslím, že i kdybych provedla rozsáhlejší výzkum, lišily by se výsledky na toto téma jen v ojedinělých případech. Své odmítnutí vzít si do náhradní rodinné péče Roma lidé často opravdu zdůvodňovali již výše uvedenými obavami. Často uváděli, že i přes výchovu v jejich rodině, by z dítěte vyrostl Rom, kterého by přesto lákala romská komunita. To byla asi největší obava všech

---

⁴⁰ srov. Mezinárodní adopce. *MF Dnes*. 3. října 2003, s. 5.

⁴¹ srov. Koncepce oddělení prevence a humanitních činností : Strategie integrace romských komunit na období 2006 – 2009 In *Romské děti a náhradní rodinná péče*, s. 83.

respondentů. Dalšími obavami byl například posměch a pohrdání vůči dítěti, nebo obavy s nezvládnutím puberty.

Za zmínku stojí také otázka, ve které jsem dala respondentům možnost výběru ze tří dětí: dítěte bílého (ve věku 8 – 15 let), dítěte romského (kojenec) a dítěte jiného etnika (v předškolním věku). Dotazovaní si měli představit, že by si chtěli vzít dítě do náhradní rodinné péče a měli možnost tohoto výběru. V 50 % respondenti uvedli, že by si nejraději vzali dítě bílé, ve 34 % by si vzali dítě jiného etnika a pouze v 16 % romské dítě. A to i přesto, že by to byl kojenec a jiné děti by byly starší. Tento výsledek mě nesmírně překvapil.

V další hypotéze jsem předpokládala, že lidé, kteří jsou bezdětní by spíše uvažovali o náhradní rodinné péči romského dítěte, než lidé, kteří už děti mají. Tato hypotéza se mi také nepotvrdila, pouze jeden člověk by v tomto případě uvažoval o náhradní rodinné péči romského dítěte.

Dále jsem respondentům položila přímou otázku, zda by si vzali do náhradní rodinné péče romské dítě. Výsledky byly následující: 8 % odpovědělo kladně, 56 % záporně a jisto svou odpovědí si nebylo 36 % dotazovaných.⁴²

Výsledky celého výzkumu mě překvapily. Nečekala jsem, že by se tolik lidí obávalo vzít romské dítě do náhradní rodinné péče. Přesto si stále myslím, že by to záleželo na konkrétní situaci člověka. Například na tom, zda by měl respondent děti, či zda by je vůbec mohl mít. V případě, že by se rozhodl pro náhradní rodinnou péči, by také rozhodoval fakt, jak dlouho by na dítě čekal. Třeba by alespoň někteří respondenti změnili názor, kdyby na bílé dítě čekali už nějakou dobu a právě romské dítě by bylo volné. Mnoho „náhradních rodičů“ také uvádí, že konkrétní romské dítě už znali nějakou dobu, což jim ulehčilo rozhodování, zda se do náhradní rodinné péče pustit.

---

⁴² GRAFNETTEROVÁ, L. *Živost romských dětí v naší společnosti*,. Domažlice 2004. Absolventská práce. Vyšší odborná škola Domažlice, s. 42-45.

6 Cíle práce

Ve své práci jsem si stanovila tyto tři cíle:

1. **Cíl** – Porovnat oba rozhovory a zjistit, zda se za tři roky změnil pohled pěstounů na rozhodnutí vzít si do pěstounské péče romské děti.
2. **Cíl** - Porovnat rozhovory a zjistit jejich souvislosti s fakty, kterým se věnuji v teoretické části.
3. **Cíl** – Na základě příběhů (příloha č. III) romských dětí v pěstounské péči vyvodit hypotézy.

7 Výzkumná metoda

Praktická část mé práce je založena na kvalitativní výzkumné metodě, a to metodě hloubkového rozhovoru.

Výzkumný vzorek tvoří rodina, která si do pěstounské péče vzala čtyři romské děti. S touto rodinou jsem již jednou prováděla rozhovor (příloha č.I), a to před třemi lety. Nyní jsem se rozhodla rozhovor znovu zopakovat (příloha č.II), a to především z důvodu dlouhodobého pozorování.

Otázky, které jsem pokládala, jsem měla předem připravené, a to jak v prvním, tak i ve druhém rozhovoru. Jednalo se hlavně o otázky otevřené, protože jsem se chtěla dozvědět co nejpodrobnější informace, což se mi vzhledem k hovornosti paní V. povedlo.

Většinu otázek z původního rozhovoru jsem zopakovala i ve druhém rozhovoru. Na konci rozhovoru jsem však položila čtyři nové otázky. Těmito otázkami jsem se snažila zmapovat, co se událo za dobu, kdy jsem s paní V. prováděla poslední rozhovor.

Manželé V. bydlí na okraji malého městečka, které má přibližně pět tisíc obyvatel. Žijí zde s dospělým synem paní V., kterého má z prvního manželství, a jeho rodinou ve vícegeneračním domku.

V současné době už tam s nimi žijí pouze dvě děti, které si vzali do pěstounské péče. Z toho jedno „dítě“ je již dospělé a druhé navštěvuje střední odborné učiliště.

Paní V. je vyučená prodavačka, ale dlouhá léta byla zaměstnána jako dělnice. Manžel byl také dělník, nyní je v invalidním důchodu.

Rozhovor probíhal jen s paní V., tedy pěstounkou dětí, na předem domluvené schůzce u nich doma. Měla jsem tedy možnost blíže poznat prostředí, ve kterém žijí a dokonce

také poznat obě jejich děti (bližší informace o dětech uvádím v příloze č.III, kde jsou popsány jednotlivé příběhy všech čtyř dětí, které měli u sebe pěstouni v pěstounské péči).

Vzhledem k tomu, že žijí ve stejném městě, a že mě paní V. zná, nebyl problém se na schůzku domluvit. Paní V. odpovídala na otázky pohotově, a ke každé se vždy rozpovídala.

V průběhu rozhovoru vyprávěla i veselé historky, které s dětmi prožila a ukazovala mi fotografie dětí.

8 Analýza rozhovoru

Hned na úvod musím konstatovat, že paní V. odpověděla na všechny otázky úplně stejně jako před třemi lety. Samozřejmě, že jinými slovy, někdy byly také její odpovědi mnohem podrobnější.

Na konci druhého rozhovoru pěstounka uvedla, že s manželem nelitují svého rozhodnutí vzít si romské děti do pěstounské péče. A to i přesto, že za dobu mezi těmito rozhovory, prožili pěstouni s dětmi nejtěžší chvíle. Během posledních tří let přinesly děti pěstounům mnoho starostí a občas opravdu pěstounka přemýšlela, zda jejich rozhodnutí ujmout se romských dětí, bylo správné. Nakonec však svého rozhodnutí nelitují.

Když jsem před třemi lety prováděla rozhovor, skládal se většinou z veselých historek dětí a pouze jedné smutné události, týkající se Eriky. Bylo to v době, kdy utekla ke své biologické matce. Tehdy ještě pěstouni netušili, jak se situace ohledně jejich dětí bude nadále vyvíjet.

Dnes, po třech letech, byl rozhovor velice smutný a pěstounka při vyprávění často plakala. Opravdu musím uznat, že paní V. je velice silný člověk, mnoho lidí by situaci nezvládlo tak dobře jako ona.

Prvním cílem bylo tedy porovnat oba rozhovory a zjistit, zda se za tři roky změnil pohled pěstounů na rozhodnutí vzít si do pěstounské péče romské dítě. Jednoznačnou odpovědí je, že toho nelitují.

Druhým cílem bylo porovnat oba rozhovory s fakty, o kterých píše v teoretické části. Fakta, zjištěná z rozhovoru, která se shodují s teorií, uvádím níže.

Z rozhovoru s paní V. jsem se dozvěděla, že všechny děti, které si s manželem vzali do pěstounské péče, byly, oproti dětem vyrůstajícím ve svých rodinách, opožděné ve vývoji.

Tři ze čtyř dětí, které si rodina vzala do pěstounské péče, se v ústavu jevily jako málo pohyblivé, smutné a ustrašené. Sama uvedla, že se v kojeneckém ústavu během dne střídalo několik sester, což pro takto malé děti není dobré.

Dále mi také řekla, že si všechny své děti vzali většinou kolem 1.5 roku až 2 let a ani jedno z dětí neumělo ještě chodit ani mluvit. U tří dětí se také vyskytly „kývavé pohyby“ takzvané automatizmy.

Pověděla mi také, že když měli malého Jožku na deset dní u sebe doma, naučil se za krátkou dobu spoustu věcí. Když nesli Jožku ukázat do kojeneckého ústavu (bylo to v době, kdy o něj teprve probíhal soud), chytil se pěstounce kolem krku a odmítal se do ústavu vrátit. Jak muselo být asi takovému Pepovi, u kterého uvedla paní V., že ho lidé vrátili do kojeneckého ústavu dokonce dvakrát?

Ve své práci píše o tom, jaká jsou rizika ústavní výchovy a jedním z nich je právě zmiňovaný deprivací syndrom, o němž paní V. při rozhovoru mluvila. A to i přesto, že o takovém syndromu nic neví. Přesně však popisovala jeho příznaky. Je tedy zvláštní, že paní, která nikdy nestudovala odbornou literaturu a nikdy se nezajímala o psychologii, uměla odhadnout psychický stav svých dětí. Je to asi důkaz toho, že péči o děti pojímá intuitivně a velmi zodpovědně. Asi také tím, že již vychovala své vlastní dítě, a proto si s výchovou dětí umí lépe poradit.

Myslím si, že by pěstounům měla být výrazněji nabízena pomoc již existujících školení, kurzů, setkání a dalších akcí, které jsou pro ně pořádány. Této paní byla pomoc slibována, ale ke spolupráci nikdy nedošlo.

Dále mě také překvapil výrok soudu u Jožky, který mi paní V. ukázala. Ve výroku soudu přesně stálo: „v kolektivu není oblíbený pro svou tmavou pleť“.

Jožka byl v kojeneckém ústavu od narození do 1.5 roku. Nemyslím si, že takto malé děti se již mezi sebou rozlišují podle barvy pleti. Je tedy velmi pravděpodobné, že Jožka nebyl oblíbený spíše v kolektivu personálu.

Rodina V. si své děti brala do pěstounské péče ve druhé polovině osmdesátých let. Od té doby se toho v ústavní péči mnoho změnilo, a i přístup k dětem je jiný.

Dnes by se snad nemělo stát ani to, že by se složka potencionálních pěstounů „ztratila někde na dně skříně“ a pěstouni by pak museli na první dítě čekat více jak pět let. Zajímalo by mě, jak dlouho by nakonec rodina V. čekala, kdyby tenkrát za sociální pracovníci sama nezašla. Myslím, že v zájmu sociální pracovníce by mělo být především to, aby děti pobývaly v ústavu co nejkratší dobu. Stejně tak personál ústavu by měl dětem zajistit takové podmínky, aby se tam dětem žilo co nejlépe.

Důvodem, proč byly děti umístěny do kojeneckého ústavu, byly převážně nevyhovující hygienické podmínky u nich doma.

I Kovařík⁴³ ve své knize uvádí, že jedním z důvodů tak častého umísťování dětí do kojeneckých ústavů je špatná hygiena a péče o novorozence v rodině.

U Jožky a Aničky si paní V. myslí, že byli umístěni do ústavu neprávem, protože měli ještě několik sourozenců, kteří v péči rodičů zůstali. Na druhou stranu je ale pravda, že jakmile tam byly děti umístěny, jejich biologičtí rodiče o ně ztratili zájem. Nikdy však nedali souhlas s adopcí, pouze s pěstounskou péčí.

V kapitole 2.3, která nese název „Nejčastější důvody ústavní výchovy romských dětí“ uvádím toto: *Není-li umožněn již od prvopočátku styk s matkou, nezačne se vytvářet hlubší citová vazba, která je obzvláště pro romské matky důležitá. Většinou, když romská rodina dítě nepozná, nebo nemá možnost se s ním častěji stýkat, ztrácí o ně zájem.*“ To mohl být také jeden z možných důvodů, proč se romská rodina přestala o děti zajímat.

Erika byla matce odebrána nejen kvůli nevyhovujícím hygienickým podmínkám, ale také kvůli matčině prostituci a drogové závislosti. Otec však na Eriku alimenty platil, navštěvoval ji v ústavu a souhlasil jak s adopcí, tak s pěstounskou péčí. Paní V. uvádí, že mu na Erice velice záleželo. Zvláštní ale je, že si ji nikdy nevzal k sobě do péče. Důvod, proč tomu tak bylo, paní V. nevěděla.

Z rozhovoru s paní V. vyplynulo, že jim nikdy nevadila barva pleti dítěte. Čeho se ale velice obávali, byla reakce jejich rodičů a kamarádů. Proto nejprve zauvažovali o dítěti bílém. Přesto nakonec svoje obavy překonali a romské dítě si do náhradní rodinné péče vzali.

V teoretické části uvádím, že mnoho lidí se obává vzít si do náhradní rodinné péče romské dítě právě proto, že mají strach z reakce svého okolí či dokonce z negativní reakce svých rodičů. Přestože i tito pěstouni měli strach, jejich rodiče (pěstounů) situaci nakonec přijali a po nějaké době si děti oblíbili.

Další známou obavou, se kterou se setkali i tito pěstouni byly problémy ve škole. Zejména častý předsudek učitelů, že romským dětem bude lépe na „zvláštní škole“.

Mnoho romských rodičů pošle raději své dítě do speciální školy než do školy základní. Je to však proto, že se domnívají, že na této škole bude dítě úspěšnější, nebo to, že na speciálních školách převažují děti romského etnika a dítě tak bude takzvaně „mezi svými“. Romští rodiče mají většinou velice nízké vzdělání, a proto sami nemohou dětem s přípravou do školy pomáhat. Avšak děti pěstounů, s nimiž jsem prováděla rozhovor, byly vychovávány v rodině, která velice dbala na školní přípravu a měla dostatek možností se s dětmi učit. Snažili se také vyzdvihnout zájmy, ve kterých děti nejvíce vynikaly. Byl to zejména sport u Pepy a kreslení u Eriky.

---

⁴³ srov. KOVAŘÍK, J., NIEDERLE, P., SVOBODOVÁ, M. *Cikánské děti v náhradní rodinné péči*, s. 7.

Další obavou, ze které mají potencionální pěstouni obavy při rozhodování zda si vzít nebo nevízt do pěstounské péče romské dítě, jsou obavy, že jejich dítě naváže kontakt s původní rodinou. Paní V. tuto situaci řešila tak, že se rozhodla děti s jejich biologickými rodiči sama seznámit. Jen u Eriky se tomu bránila.

Možná, kdyby paní V. Eriku s matkou seznámila a nezakazovala jí se s ní stýkat, nestalo by se pro ni seznámení s matkou tak lákavé. Třeba by Erika od pěstounů tehdy neodešla. To, že jí pěstouni nechtěli povolit styk s matkou, brala dívka jako velikou křivdu. Proto jim možná i naschvál později k matce utekla.

Jožka se se svými biologickými rodiči občas stýká, většinou ale chodí hlídat jen mladší sourozence, když rodiče nejsou doma. Za své rodiče však považuje pěstouny.

Anička i Pepa se s biologickými rodiči párkrát setkali, ale ti je jinak více nezaujali. Dokonce k nim Anička odmítala chodit a zdůvodnila to tím, že jsou to Romové. Zde se potvrzuje, že ne všechny romské děti, které jsou vychovávány v majoritní rodině, láká romská komunita.

V teoretické části píše o tom, že se mnoho náhradních rodičů snaží „natřít“ romské dítě „na bílo“. Pěstouni, s nimiž jsem prováděla rozhovor, vychovávali své děti také jako „bílé“, avšak nezatajovali jim jejich romský původ a nezakazovali jim stýkat se s Romy. Děti neměly nikdy problém najít si kamarády. Většina jejich kamarádů byly děti z majoritní společnosti.

Problémy se vyskytly až v období puberty, kdy měly děti ve svém volném čase dost příležitostí vyhledat „kamarády“, kteří na ně měli negativní vliv. Na to doplatila hlavně Erika. Se dvěma malými dětmi, zdravotním handicapem, bez ukončeného vzdělání, skončila uprostřed neznámé romské rodiny, jí vydírána a svým druhem týrána.

Tento osud si ale zvolila dobrovolně a stala se tak jednou z mnoha romských dívek, které vychovávají své vlastní děti v „škodlivém“ prostředí a jako další možné adepty ústavní péče.

V kapitole č. 4.2.1 uvádím, jak by mohli pěstouni přistupovat k výchově romských dětí, aby se nesešli s již zmiňovanými problémy. Rodina, se kterou jsem rozhovor prováděla měla víc dětí seznamovat s romskými zvyky, reáliemi, historií jejich národa. Dobré by také bylo, kdyby se setkávala s nějakou rodinou, která má také romské děti v pěstounské péči a mohla si s nimi vyměňovat zkušenosti.

V průběhu rozhovoru jsem byla svědkem toho, jak pěstounka domlouvá Jožkovi, aby se vyhýbal „partičkám Romů“, které by ho mohly negativně ovlivnit. Konkrétně se jednalo o to, že se Jožka chtěl jet zeptat na práci do města, které je vzdáleno od jeho bydliště asi 200 kilometrů. V očích pěstounky byly vidět opravdu velké obavy a strach. A to hlavně vzhledem k tomu, že už o dvě děti přišla tím, že se „zapletly s Romy“.

Třetí cíl této práce jsem uskutečnila pomocí příběhů romských dětí (příloha č.III), které měla rodina v pěstounské péči. Na základě studia jednotlivých příběhů jsem stanovila tyto hypotézy:

1) V pubertě se u romských dětí v náhradní rodinné péči opravdu objevuje takzvané „volání krve“. Problematické bývá zejména období v průběhu puberty. V příbězích se potvrdilo, že dvě ze čtyř dětí zlákala v období puberty romská komunita. Z toho třetí dítě, Jožka, vyhledal sám své biologické rodiče. Což bych však spíše přisoudila zvědavosti, kterou určitě mají všechny děti (ať už romské či děti z majoritní společnosti), které se dostaly do pěstounské péče či adopce a svoje rodiče nikdy nepoznaly.

2) Předsudky a stereotypy, které má většinová společnost vůči Romům, a z nichž mají náhradní rodiče romského dítěte obavy, opravdu existují. Všechny čtyři děti měly být přeraženy do speciální školy. Důvodem bylo to, že jsou to děti romského etnika. Učitelé měli pocit, že by jim ve speciální škole bylo lépe, přestože tři ze čtyř dětí měly dostatek schopností zvládnout základní školu. Dalším faktem bylo také to, že když se ve škole ztratila nějaká věc, byly ihned z krádeže obviněny děti pěstounů.

3) Romské dítě v náhradní rodinné péči se bude snažit navázat kontakt se svojí původní rodinou. Každé dítě, které se dostalo do náhradní rodinné péče, a nezná své rodiče, někdy napadne svoji rodinu zkontaktovat. Toto je velice častá obava náhradních rodičů, kteří se rozhodují pro adopci či pěstounskou péči romského dítěte. Avšak tuto obavu mají podle mého názoru i náhradní rodiče dětí z majoritní společnosti. Myslím, že pěstounka, s níž jsem prováděla rozhovor, vyřešila tuto situaci velice dobře. Svě děti s jejich biologickými rodiči sama seznámila. Tím se snažila předejít tomu, aby děti své biologické rodiče samy vyhledaly.

4) Problémy, kterých se pěstouni či adoptivní rodiče obávají, se s největší pravděpodobností opravdu objeví. Většina problémů, kterých se rodiče obávají při výchově romských dětí se objevily i u rodiny, se kterou jsem prováděla rozhovor. Byly to zejména negativní obavy okolí, které rodina vyřešila tím, že se s těmito známými jednoduše přestala stýkat. Další problémy, které se objevily, byly ve škole. Pokud byly děti neprávem obviněny z krádeže, pěstouni za nimi stáli a důvěřovali jim. Situaci, kdy učitel vidí romské dítě a okamžitě mu krádež přisoudí, pěstouni změnit nemohou. Ale je třeba, aby dítě v takovýchto případech bránilo.

Závěr

Motto: "V zájmu plného a harmonického rozvoje osobnosti musí děti vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění."

(Preambule Úmluvy o právech dítěte)

Počet žadatelů o náhradní rodinnou péči neustále roste. Přestože pro ně není dostatek vhodných dětí, je zájem o romské děti velice malý. Většina zájemců má předem jasné představy o svém budoucím dítěti a romské děti se do této představy nevejdou. Rodiče si nejčastěji přejí dítě bílé, zdravé, malé a chytré. A to i přesto, že čekací doba na dítě romské je poměrně kratší než na dítě bílé. Čím jsou nároky žadatelů větší, tím se čekání prodlužuje.

Někteří žadatelé dokonce nemohou být uspokojeni vůbec, protože se nepřekrývají jejich požadavky na dítě a reálná „nabídka“ dětí. Je to velká škoda, protože zatímco žadatelé čekají na své „vysněné“ dítě, vyrůstá v ústavní péči mnoho dětí, které by už dávno mohly vyrůstat v rodinném prostředí.

Z výzkumu, který jsem prováděla před třemi lety, vyplynulo, že by si pouze 8 % respondentů vzalo do náhradní rodinné péče romské dítě. Svoji odpověď většinou zdůvodňovali již mnohokrát zmiňovanými obavami. Nejvíce měli strach z toho, že se v pubertě objeví takzvané „volání krve“ a z toho, že děti budou chtít navázat kontakt se svojí původní rodinou. Dále měli také strach z negativní reakce svého okolí.

Ano, tyto problémy se s největší pravděpodobností opravdu objeví, ale určitě jim lze předejít. Myslím, že záleží na tom, jak budou náhradní rodiče k výchově romského dítěte přistupovat.

K výchově romského dítěte je třeba přistupovat trochu odlišným způsobem, než k výchově dítěte bílého. I přesto, že je romské dítě vychováváno v majoritní rodině, je stále příslušníkem romské menšiny a je třeba, aby byla rozvíjena jeho romská identita. Je dobré, když náhradní rodiče seznámí romské dítě s romskou historií, tradicemi, zvyky nebo ho vezmou do romského muzea. Myslím, že velice prospěšné je také setkávání pěstounských rodin, které mají v péči romské dítě. Ti si pak mohou vyměňovat své zkušenosti. Problémy, ze kterých mají rodiče největší obavy, se podle mého názoru objeví právě u těch dětí, u nichž není nadále rozvíjena jejich romská identita.

Mnoho náhradních rodičů, kteří vychovávají ne jedno, ale někdy i více romských dětí, svého rozhodnutí vychovávat romské dítě nelitují. Tak jako rodina, se kterou jsem prováděla rozhovor. A to i přesto, že jim děti přinesly mnoho starostí.

Tuto práci bych chtěla především doporučit těm, kteří uvažují o náhradní rodinné péči romského dítěte. Zde najdou příklad jedné konkrétní rodiny, která se pro pěstounskou péči romských dětí rozhodla. Myslím, že zde by mohli potenciální rodiče najít odpovědi na své otázky. A pokud alespoň někteří z nich tyto odpovědi naleznou, splní tato práce svůj účel.

Seznam literatury

Monografie:

BAKALÁŘ, P. *Psychologie Romů*. Olomouc : Votobia, 2004. ISBN 80-7220-180-8.

BALVÍN, J. *Romové a dětské domovy*. Ústí nad Labem : Atelier Grad, 1997. ISBN 80-902149-4-0.

DĚDIČ, M. *Škola bez kázně*. České Budějovice : Jihočeské nakladatelství, 1985.

GRAFNETTEROVÁ, L. *Živost romských dětí v naší společnosti*. Domažlice 2004. Absolventská práce. Vyšší odborná škola Domažlice. Vedoucí práce J. Koubová.

Koncepce oddělení prevence a humanitních činností : Strategie integrace romských komunit na období 2006 – 2009. In *Romské děti a náhradní rodinná péče*. Krajský úřad jihočeského kraje, 2005.

KOVAŘÍK, J., NIEDERLE, P., SVOBODOVÁ, M. *Cikánské děti v náhradní rodinné péči*. Praha : MPSV, 1981.

LACKOVÁ, E. Romské pohádky. In *Vítěz Sap a krásná Ilona*. Praha : Radix, 1999. ISBN 80-86031-25-X.

LANGMEIER, J., MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*. Praha : Avicenum, 1974. ISBN 08-049-74.

MATOUŠEK, O. *Ústavní výchova*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-08-7.

Ministerstvo práce a sociálních věcí : Sborník přednášek ze 6. konference o náhradní rodinné péči. Praha : MPSV, 1999. ISBN 80-85529-66-1.

Práce s romskou mládeží. Praha : Salesiánská provincie Praha, 2001.

Romové v České republice. Praha : Socioklub, 1999. ISBN 80-902260-7-8.

ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. 2. aktual. vyd. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-410-9.

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice : Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.

Časopisecké statě:

BUBLEOVÁ, V. Projekt: Romské děti do romských rodin. *Náhradní rodinná péče*. 2002, roč. 4, č. 2, s. 4. ISSN 1212 – 3765.

BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J. Systém náhradní rodinné péče u nás. *Děti a my*. 1998, roč. 28, č. 9, s.32-33. ISSN 0323 – 1879.

Mezinárodní adopce. *MF Dnes*. 3. října 2003

Elektronické dokumenty:

BUBLEOVÁ, V. Programové prohlášení koalice “Děti patří do rodiny”. *Středisko náhradní rodinné péče* [online]. 2004 [cit. 2007-04-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.nahradnirodina.cz/index.php?str=programove-prohlaseni-koalice>>.

MICHALOVÁ, L. Co všechno musí podstoupit ten, kdo uvažuje o přijetí dítěte do rodiny? *Sdružení pěstounských rodin* [online]. 2006 [cit. 2007-03-20]. Dostupné na WWW: <http://www.pestouni.cz/nrp_info.html>.

Spravedlnost dětem: Děti patřící do minoritních skupin – Romové. *Iustin* [online]. 2002 [cit. 2007-28-03]. Dostupné na WWW: <<http://www.iustin.cz/art.asp?art=148>>.

VANČÁKOVÁ, M. Projekt naše romské dítě. *Rodina* [online]. 2006 [cit. 2007-03-21]. Dostupné na WWW: <http://rodina.cz/scripts/journal/journal.asp?f_id=6443>.

Právní předpisy:

2002/109 Sb. Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Seznam příloh

Příloha č. I.....	Rozhovor 2004
Příloha č. II.....	Rozhovor 2007
Příloha č. III.....	Příběhy dětí

Co Vás vedlo k rozhodnutí vzít si do náhradní rodinné péče romské dítě?

Už na základní škole mě inspirovalo to, že chtěli umístit do dětského domova mého romského spolužáka, kterému jsem pomáhala se zvládnutím učiva. Bylo mi ho velice líto, a proto jsem se rozhodla, že až budu dospělá osvojím si „cikánata“, a to jsem také hned po příchodu ze školy oznámila svým rodičům. Hrozně se mi líbila povaha Romů, bylo pěkné, jak drželi při sobě. Můj manžel byl také z dětského domova, rodiče si ho osvojili, když byl ještě malý. To, že je osvojený, se dozvěděl náhodou od cizích lidí. Byl to pro něho šok. Proto jsme také s manželem hned od začátku chtěli, aby naše děti věděly, že jsme si je vzali do pěstounské péče.

Jak probíhala žádost o pěstounskou péči? Jak dlouho jste čekali na první dítě?

Poté, co jsme si zažádali o pěstounskou péči, jsme prodělali řadu psychotestů. Uplynuly čtyři roky a už jsme si s manželem mysleli, že jsme v testech neuspěli. Neustále nám to vrtalo hlavou, a tak jsme se šli znovu informovat. Na úřadě už pracovala jiná paní, která o našem případě vůbec nic nevěděla. Poslala nás domů s tím, že máme přijít v pondělí. V pondělí jsme se dozvěděli, že naše psychotesty dopadly velice dobře. Jenomže od té doby již uplynuly čtyři roky a my jsme museli absolvovat nové psychotesty v Plzni. Tyto testy dopadly také dobře, ale čekali jsme další rok a pořád se nikdo neozýval. Po dlouhém čekání se nám konečně ozvali, že se máme přijet podívat na 1,5 roku starého chlapečka do kojeneckého ústavu. Tenkrát jsem se na něj jela podívat sama bez manžela. Když mi chlapečka přinesli ukázat, viděla jsem malé ustrašené dítě, které neumělo chodit ani mluvit. Hned od prvního okamžiku jsem věděla, že to malé ustrašené děťátko chci.

Jaká byla reakce Vašeho manžela? Nemluvili jste přece spolu o tom, že byste si vzali romské dítě.

Manžel byl proti. Chtěl, abychom si nejprve vzali do pěstounské péče bílé dítě a až potom romské. Podle manžela by to byla příliš velká rána pro naše rodiny. Ale já jsem si stála za svým a donutila manžela, aby jel se mnou do kojeneckého ústavu a sám vysvětlil primáři, proč nechceme romské dítě. Zatímco manžel mluvil s primářem, mrkla jsem na sestru, aby přinesla manželovi chlapečka ukázat. Manžel si ho vzal do náručí a okamžitě mu vyhrkly slzy. Rozhodl se, že si Jožku vezmeme domů. Nejprve k nám měl jít jen na 10 dní, potom jsme ho měli vrátit, dokud neproběhne soud. Ale soud trval přes rok a já už ho do ústavu dát

nechtěla. Vždycky jsem ho jen přivezla jednou za týden ukázat, že je v pořádku a už u nás zůstal natrvalo.

Kolik máte celkem romských dětí v pěstounské péči? Jak probíhala pěstounská péče dalších dětí?

Celkem máme čtyři děti, dva chlapce a dvě dívky. Další tři děti byly ve stejném ústavu, ale byly zamluveny a lidi je vždycky po nějaké době vrátili. Museli jsme čekat, až je odmítnou. Nelíbilo se mi, že si vybírají děti podle toho, jak vypadají. První holčičku (Eriku), kterou jsme si vzali, odmítli proto, že se jim zdála příliš malá a chlapec (Pepa) zase příliš velký na svůj věk. Pěstounská péče Pepy byla vyřízena celkem rychle. U Jožky mě velice zarazil výrok soudu. Bylo v něm napsáno: „...v kolektivu není oblíbený pro svou tmavou pleť...“ – v té době mu byly dva roky. Řízení o svěřeni Eriky do péče trvalo delší dobu, protože měla zdravotní problémy. Jako poslední jsme si vzali děvčátko, Aničku. Chtěla bych se jen zmínit, že žádné z dětí, které jsme si vzali do pěstounské péče nedali jejich rodiče do ústavu dobrovolně. Většina z nich vychovávala ještě dalších několik sourozenců, kteří zůstali doma. Nevěřím tomu, že by matka nezvládla další dítě, když jich předtím vychovávala sedm.

Co na to vše říkalo Vaše okolí (rodiče, přátelé)?

S rodiči to byl ze začátku docela problém, chvíli trvalo než si zvykli. Ostatní lidé nás občas zastavovali a ptali se nás, proč jsme si vzali právě „cikány“. Říkali jsme jim, proč ne, co je na tom špatného. Rodiče i okolí si zvyklo, ale nikdy jsem si nedovolila nechat děti rodičům hlídat. Věděla jsem, že jsem si je vzala já a nemohla jsem po nich chtít, aby je hlídali oni. Nejraději měly děti moji matku – tedy jejich babičku.

Vyskytly se nějaké problémy ve škole, s učiteli nebo se spolužáky?

Hned v druhé třídě chtěli učitelé tři nejstarší děti přeřadit na zvláštní školu. Byla jsem zásadně proti, jejich výsledky mi nepřišly zas až tak špatné. Myslím, že jsem udělala dobře, protože všechny tři děti vyšly s docela dobrým prospěchem z deváté třídy a nyní jsou v učení. Erika se učí na aranžérské škole, protože dobře a ráda maluje. Pepa se učí kuchařem – číšníkem a po vyučení by chtěl jít do Plzně na sportovní školu. Na sport je veliký talent, neustále musí sportovat. Jožka se učí také kuchařem – číšníkem, ale dál už studovat nechce (dodělat si maturitu), i když by na to měl. Jen Anička nám dělá starosti. Nyní je v šesté třídě, kterou už podruhé opakuje. Takže si s ní nevíme moc rady. Jinak se objevilo pár problémů na základní škole, například když byly moje děti obviněny ze lži. Věděla jsem, že mluví

pravdu, a proto jsem za nimi stála. Nakonec se ukázalo, že obvinění bylo falešné. Některé učitele jsem měla ráda, dobře se s nimi spolupracovalo, s některými naopak.

Stýkají se Vaše děti se svými biologickými rodiči? Jestli ano, jak často? Nemrzelo Vás, když se s nimi začaly stýkat? Jak jste se cítila?

Tři děti se stýkají se svými rodiči, jeden však nikoli. Všem dětem jsem řekla, že když budou chtít, seznámím je s jejich biologickými rodiči. Jen Erice jsem řekla, že si to nepřeji, vzhledem ke způsobu života, který vede její matka (*prostituce, drogy*). Jinak se děti stýkají se svými rodiči, kdy chtějí a jak často chtějí. Celou dobu, co jsem je vychovávala, jsem věděla, že přijde chvíle, kdy budou tíhnout ke svým. Vlastně jsem se na to celý život připravovala, ale teď je to těžké (*pláč*). Vždycky si říkám, že to musím brát více s rozumem.

Vyskytly se nějaké problémy, týkající se styku s biologickými rodiči?

Ano, vyskytly se u Eriky. Jak už jsem se zmínila, nechtěla jsem, aby se stýkala se svojí matkou, protože jsem věděla, že se živí prostitutou a užívá drogy. Řekla jsem jí, že jí klidně seznámím s jejím otcem. Ale Erika matku sama vyhledala a k nám se už nechtěla vrátit (*pláč*). V té době se Erika velice zhoršila ve škole, dokonce tak, že ji chtěli vyhodit. Musela jsem jet do školy a promluvit s ředitelem, zda by dal Erice ještě šanci, což se mi podařilo. Teď už je ve škole vše v pořádku. Eričina matka si mezi tím zažádala o to, aby mohla dostat dívku do své péče. Erika byla u matky tři měsíce na zkoušku. Tam se jí líbilo, protože měla volnost, mohla chodit po diskotékách, kouřit a pít alkohol. Po Novém roce měla matka znovu zažádat, ale zatím se nám nikdo neozval. Tak uvidíme, asi to nechali být, protože Erice bude příští rok už osmnáct a bude se moci sama rozhodnout, jestli bude chtít být s matkou. Jožka se začal stýkat se svými rodiči, také tajně, mě řekl, že je nechce vidět, přestože bych ho byla s rodiči sama seznámila. Později jsem se dozvěděla, že mu mě bylo líto, proto nechtěl, abych to věděla. Anička občas navštěvuje své rodiče a sourozence, odmítá však u nich jíst a spát, prý se jich štítí, že prý jsou to „cikáni“. Žádný z mých dětí neoslovuje své biologické rodiče mámo a táto, svěřily se mi, že jim to činí veliké potíže. Prý za svoji matku považují mě.

Co Vás vedlo k rozhodnutí vzít si do pěstounské péče romské dítě?

Na základní škole jsme měli ve třídě Roma. Pocházel ze slušné rodiny, dost jsem si s ním rozuměla. Protože mu nešlo učení, měla jsem za úkol ho doučovat. Chodila jsem k nim domů a společně jsme se učili. Jeho rodina byla velice veselá a přátelská, moc se mi u nich líbilo. Náš ředitel neměl však „cikány“ rád. Často jim vyhrožoval. Jednou řekl mému kamarádovi: „Ještě jednou a zařídím ti, abys šel do dětského domova“. Já jsem se rozbředla a řekla jsem: „Až budu velká vezmu si děti z dětského domova a budou to samá „cikánata“.“ Ale myslím, že jsme se nakonec k pěstounské péči rozhodli hlavně proto, že můj manžel je adoptovaný. A také proto, že tenkrát můj třináctiletý syn neustále žadonil o sourozence. Jednou dokonce řekl, že dětské domovy jsou plné, tak proč bychom si nevzali dítě právě z dětského domova. Musím říci, že jsme ale s manželem nijak nemluvili o tom, že by to mohlo být romské dítě. Prostě jsme počítali spíše s bílým.

Jak probíhala žádost o pěstounskou péči? A jak dlouho jste čekali na první dítě?

Věděli jsme, že na dítě, které je vhodné pro adopci, se čeká poměrně dlouho. Proto jsme se rozhodli pro pěstounskou péči. Říkali jsme si, že dětí vhodných pro pěstounskou péči je mnoho, a tak bychom mohli nějakému dítěti vytvořit domov ihned. Ale to jsme se však mýlili. Zašli jsme na okresní úřad, kde jsme museli vyplnit velké množství papírů, absolvovat psychologické testy a navštívit rodinnou poradnu. Pak jsme čekali. Bylo nám řečeno, že nás zanedlouho pošlou na školení pěstounů. Ale nikdo se neozval. Uplynuly čtyři roky a nám za tu dobu nepřišlo ani vyhodnocení psychologických testů. Mysleli jsme si s manželem, že jsme prostě nevyhověli. Přesto mi to nedalo, a tak jsem se zašla zeptat na úřad. Tam už seděla úplně jiná paní, která o našem případě vůbec nic nevěděla. Nakonec našla naši složku na dně skříně a zjistila z ní, že naše psychologické testy dopadly přímo výborně, a že jsme vhodnými kandidáty pro pěstounskou péči. Stala se prý nějaká chyba a složku špatně založili. Byla to velká škoda, protože takhle už mohly děti nějakou dobu žít u nás, místo v ústavu. Nicméně, protože už uplynulo mnoho let, museli jsme absolvovat testy nové. I tyto testy jsme zvládli, ale výsledky opět nepřišly. Tehdy jsem měla problémy se synem, šel právě do učení a moc mu to nešlo. Já jsem byla tenkrát dost nemocná. Proto jsme se o výsledky nijak nezajímali. Přesto nám po více než roce od absolvování druhých psychotestů přišel dopis, abychom se jeli podívat na první dítě – na Jožku. Celkem jsme tedy na první dítě čekali pět let. Jela jsem tam sama, bez manžela. Nechtěla jsem, aby

byl zklamaný, kdyby pěstounská péče nevyšla. Když jsem tam přijela, přinesli mi ukázat nádherného, 1,5 roku starého chlapečka. Na první pohled bylo zjevné, že je to romské dítě.

Jaká byla reakce Vašeho manžela? Nemluvili jste přece spolu o tom, že byste si vzali romské dítě?

Když jsem to manželovi doma vyprávěla, nebyl přímo proti, ale měl strach vzít si romské dítě. Báł se, co by na to řekli naši rodiče a také přátelé. Navrhnul, že první dítě, které bychom si měli vzít, by mělo být dítě bílé. Až poté bychom prý mohli uvažovat o dítěti romském. Své rozhodnutí jsme však museli jet oznámit řediteli osobně. Nebylo mi příjemné odmítnout dítě kvůli jeho pleti, proto jsem chtěla, aby jel manžel se mnou. Zatímco manžel vysvětloval, proč jsme se rozhodli chlapce odmítnout, mrkla jsem na sestru, aby malého Jožku přinesla. Zaklepala jsem manželovi na rameno a řekla „tak to je on“. Když ho manžel uviděl, zastyděl se, a rozhodl, že takového hezkého chlapečka tady rozhodně nemůžeme nechat. A tak k nám putoval Jožka na deset dní na zkoušku. Poté jsem ho měla vrátit zpět do ústavu, než se vyřídí soud. Ale já už ho tam vrátit nechtěla. Proto jsem ho tam pravidelně vozila ukazovat. Jsem ráda, že jsem tak udělala, protože soud nakonec trval déle než jeden rok.

Kolik máte celkem romských dětí v pěstounské péči? Jak probíhala pěstounská péče dalších dětí?

Celkem máme dvě dívky a dva chlapce. Nejprve jsme si vzali Jožku, pak Pepu, Eriku a nakonec Aničku. Pepu jsme získali do péče až rok po tom, co jsme si vzali Jožku. Nemohli jsme si ho prý vzít, dokud neproběhne soud o svěření do pěstounské péče Jožky. Takže jsme Pepu chodili jen navštěvovat do ústavu. Také se doba prodloužila tím, že byl již zamluvený. Ale vždy byl vrácen zpět do kojeneckého ústavu. Bylo to prý proto, že byl dost zanedbaný a opožděný. Eriku zase nechtěli, protože byla moc malinká. Nelíbilo se mi, že lidé děti odmítají z takovýchto důvodů. Jožka se zase zdál všem moc tmavý. Dokonce ve výroku soudu stálo: „...v kolektivu není oblíbený pro svou tmavou pleť...“. Takto malé děti ještě přece nerozlišují podle barvy pleti. Eričino svěření do péče neproběhlo také bez problémů, vzhledem k tomu, že nám její matka nechtěla dát souhlas k pěstounské péči. Oproti tomu Eričin tatínek souhlasil jak s adopcí, tak s pěstounskou péčí. Dokonce ji navštěvoval v ústavu a platil alimenty.

Co na to vše říkalo vaše okolí? Rodiče, přátelé.

Jak už jsem říkala, manžel měl velký strach, když jsme uvažovali o tom, zda si vzít Jožku. Měl velké obavy, co na to řeknou naši rodiče. Říkali jsme si, že když se to nebude přátelům

líbit, prostě se s nimi přestaneme stýkat. Ale s rodiči by to bylo horší. Trvalo dost dlouho, než si na děti zvykli, ale nakonec se s tím smířili. Nejraději měli děti moji matku. Ale také můj otec a manželovi rodiče se dětem nakonec dost věnovali a po čase si na jejich tmavou pleť zvykli. Jednou, bylo to ještě ze začátku, mi moje matka řekla: „Vrať je, dokud je čas, přinesou vám jen trápení“. Nebrala jsem její slova vážně, říkala jsem si, že si na děti časem zvykne. A také, že jo. Moje maminka je dnes již po smrti, ale já teď často vzpomínám na její slova. Teď, když od nás Erika odešla a Pepa zemřel. Ano, děti nám přinesly spoustu radostí, ale také mnoho starostí. Nikdy jsem neuvažovala, že bych je vrátila zpátky do ústavu, ale na tom, co maminka tenkrát řekla, bylo možná trochu pravdy.

Vyskytly se nějaké problémy ve škole, s učiteli nebo spolužáky?

Ano, občas se nějaké problémy vyskytly. Znáte to, když děti dělají lumpárny. Ale nic závažného, asi tak, jak občas zlobí každé dítě. Párkrát byly však naše děti obviněny neprávem ze lži. Věděli jsme s manželem, že mluví pravdu, a tak jsme za nimi stáli stůj co stůj. Nakonec se opravdu ukázalo, že byly obviněny neprávem. Někdy se také objevily problémy s učiteli, ale jen s některými. S jinými se nám naopak spolupracovalo velmi dobře. Nejvíce mě však zamrzelo, když chtěli naše děti přeradit do zvláštní školy. Dokonce nám navrhli, že Jožka by mohl být úplně zproštěn povinné školní docházky. Jsem toho názoru, že psychologka viděla, že jsou to Romové, a že by jim na zvláštní škole bylo lépe. To jsme s manželem jednoznačně zavrhnuli a zařekli jsme se, že naše děti zvládnou základní školu. Sice jsme se s některými museli dost učit, ale nakonec zvládly základní školu všechny. I když Anička jen do sedmé třídy. Anička je nyní na středním odborném učilišti, kde si dělá dvouletý obor. Tento týden jí bylo nabídnuto, aby si dokončila i obor tříletý – kuchař - číšník. Na učilišti nemá žádné problémy, na vysvědčení má dvojky. Erika vychodila základní devítiletou školu celkem bez problémů, a protože byla velice šikovná v kreslení, přihlásili jsme ji na střední aranžérskou školu, která je asi 30 kilometrů od našeho bydliště. Pepa na základní škole hodně sportoval - hrál basketbal a závodně běhal. Po absolvování základní devítileté školy jsme ho také přihlásili na střední odborné učiliště, obor kuchař – číšník. Potom bylo jeho snem dostat se na sportovní školu do Plzně. Všechno jsme ho v jeho zájmu podporovali. Jožka nastoupil po základní škole na odborné učiliště a vyučil se kuchařem. Pak si udělal ještě jeden výuční list.

Stýkají se Vaše děti se svými biologickými rodiči? Jestli ano, jak často? Nemrzelo Vás, když se s nimi děti začaly stýkat? Jak jste se vy a váš manžel cítili?

Všem dětem, kromě Eriky, jsem řekla, že je s jejich biologickými rodiči seznámím. Jožka však nechtěl své rodiče vidět. Později jsem se dozvěděla, že měl strach, aby nám to nebylo líto. Jožka vyhledal své rodiče sám, tajně. Místo školy. Bylo mu asi patnáct let a tenkrát nám poprvé lhal. Když jsme to zjistili, vysvětlili jsme mu, že nám to nevádí. Pepu jsem sice s jeho matkou seznámila, ale nijak zvlášť ji dál nevyhledával. Jednou jsem navštívila matku s ním a párkrát za ní byl sám. Když měl devatenácté narozeniny, tak matku také navštívil. Matka se ho tenkrát zeptala: „Jak dlouho na tebe budu ještě platit, když už ti je 19 let“. To Pepu naštvalo a řekl jí: „Tak dlouho, dokud budu ještě studovat, a to bude dlouho“. Odešel a už matku nikdy nenavštívil. I Aničku jsem seznámila s jejími biologickými rodiči. Jednou u nich byla na návštěvě, a když se vrátila domů, řekla:“: Jsou to cikáni, já se jich štítím. Ráda bych zdůraznila, že ani já, ani můj manžel jsme nikdy vůči „slušným“ Romům nic neměli. Celé roky jsme věděla, že jednou přijde doba, kdy budou „tíhnout ke svým“. Spíše jsem měla strach, aby se nechytli nějaké party Romů a nespadly do nějakého průšvihů.

Vyskytly se tedy nějaké problémy, týkající se styku s biologickými rodiči?

Jen s Erikou, s ostatními dětmi ne. Eriku, jako jedinou, jsem nikdy nechtěla seznámit s její biologickou matkou (vzhledem ke způsobu života jaký vedla – prostituce, drogy). Nakonec Erika našla matku sama a už se k nám nechtěla vrátit. U matky měla volnost, mohla chodit po diskotékách, stýkat se kdykoli se svým přítelem, kouřit, pít alkohol (přestože ho měla zakázaný kvůli své růstové vadě) a nemusela chodit do školy. Eričina matka si, k našemu údivu, zažádala o její svěření do své péče. Měla si ji nejdříve vzít k sobě na tři měsíce na zkoušku, a to na vlastní náklady, s tím, že péči o ní budou pravidelně kontrolovat sociální pracovníci. Pokud by se osvědčila jako „dobrá matka“, mohla by jí být dcera svěřena do péče. Musela by si však o ni znovu zažádat. Čekali jsme, ale Eričina matka se už neozvala.

Poslední rozhovor jsme spolu prováděli před třemi lety, co se za tu dobu změnilo?

Změnilo se toho mnoho. Jak už jsem říkala, Anička vyšla základní školu ze sedmé třídy a nyní je na středním odborném učilišti. Doufám, že si dokončí i tříletý obor, který jí byl nabídnut. Na základní škole měla s učením problémy, ale nyní nám dělá velkou radost.

Jožka si udělal na středním odborném učilišti dva obory. Nyní však máme velké problémy najít pro něho zaměstnání. Je už rok bez práce. Několikrát mu už práci slíbili, ale když se dostavil a oni zjistili, že je Rom, řekli mu, že už mají plno. Proto, když teď s Jožkou

vyplňujeme žádost o práci či píšeme životopis, uvádíme vždy, že je Rom, ale vychován v bílé rodině. Snad se pro něj nějaká práce najde, vždyť on se tak snaží. Zatím bydlí pořád u nás, občas však navštěvuje své pravé rodiče.

Nejvíce se toho však změnilo s Erikou a s Pepou (pláč). S Erikou začaly být největší potíže, když začala chodit s jedním romským chlapcem – Lubošem. Ten jí pomohl najít i její biologickou matku. Jak už jsem říkala, matka si Eriku vzala na zkoušku, ale pak už se neozvala. Mysleli jsme, že už bude všechno v pořádku. Dokonce se nám Erika omluvila, že nám křivdila, zatímco my jsme ji před matkou chránili. Přihlásili jsme tedy Eriku na odborné učiliště v místě našeho bydliště a doufali, že dokončí alespoň tuto školu. Teď, když by na ni matka neměla negativní vliv. Opak byl však pravdou. Jednoho dne nám Erika oznámila, že je těhotná. Nabídla jsem jí, že s dítětem může zůstat u nás. Zakázala jsem jí však, aby u nás bydlel její přítel a tedy i otec dítěte. Nepocházel ze slušné rodiny. Byla to romská rodina, která Eriku jen využívala a tahala z ní peníze. Snažili jsme se Eriku všemožně podporovat, proto jsme jim také našli podnájem a každý měsíc jim platili veškeré náklady. Lubošovi jsme našli několik prací, ale do žádné se nedostavil. Později se odstěhovali do nedaleké vesnice, kde bydlí v bytě 1+1 (je to hrozné, protože jich tam bydlí celkem osm). Luboš je velice agresivní. často Eriku mlátí. Potom k nám vždycky přijede Erika na návštěvu. Před rokem otěhotněla podruhé, ale o dítě přišla. Zanedlouho však byla těhotná znovu. Vzhledem k její vývojové vadě a předchozímu potratu měla problematické těhotenství, a proto ji odvezli do nemocnice, kde měla zůstat do konce porodu. Erika však z nemocnice utekla. Tehdy jsem se na ni naštvála (pláč). Naštvalo mě, že nemyslí na život svůj a hlavně na život dítěte. Od té doby jsem ji neviděla, odmítám s ní mluvit. Mezitím se jí narodila holčička. Možná čekám, že Erika sama přijde a omluví se, nebo až mě na ni přejde vztek. Hodně jsme toho pro ni udělali a ona za to nebyla vděčná. Nemuseli jsme tohle všechno pro Eriku dělat (vzhledem k tomu, že už jí bylo osmnáct), ale nechtěli jsme, aby její dítě skončilo také v ústavu. A přece jenom jsme ji považovali za naše dítě.

Pepa se nikdy nechtěl stýkat s Romy. Erice nikdy neodpustil to, že si našla Roma. Neustále jí to vyčítal. Přesto si taky jednou našel partu Romů, do které se zapletl. Tenkrát se hodně změnil. Několikrát jsem mu říkala: „Pepo, pojď, sedneme si a promluvíme si o tom“. On na to: „Ne, mami, všechno je v pořádku. Nic se neděje.“ Vždy jsem se snažila s nimi o všem otevřeně mluvit. Přestože si o tom nechtěl promluvit, tušila jsem, že v něčem lítá. Jednou za mnou přišel na zahradu, chtěl peníze na vlak, že musí zajet do nedaleké vesnice, kde jeho kamarádi (mimořadně o deset let starší) vlastnili noční podnik. Žádala jsem ho, ať nejedí, že se určitě do něčeho zaplete. To bylo naposledy, kdy jsem s ním mluvila. Večer nám potom přišli oznámit, že Pepu srazil vlak. Vyšetřování trvalo skoro rok, pořád jsme

neměli žádné výsledky, bylo to strašné. Do toho jsme měli problémy s Erikou. Dokonce říkali, že Pepa spáchal sebevraždu, či že byl pod vlivem návykových látek. Tato domněnka se však nepotvrdila. Sebevraždu zase vylučují všichni, kdo Pepu znali. Já osobně si myslím, že to nebyla nehoda, ani sebevražda. Tuto smutnou zprávu jsem musela sama říct Pepově matce, protože úřady jí nic neoznámily. Bylo mi to velice nepříjemné, měla jsem strach, že mi dá Pepovu smrt za vinu. Nakonec se ke mně zachovala velice pěkně. Objala mě a řekla: „To vy jste jeho pravá matka, já se o něj nikdy nedokázala postarat“.

Jak vidíte, opravdu se za ty tři roky toho opravdu dost změnilo.

Jak jste se s touto situací vyrovnala vy, a jak Váš manžel?

Bylo to těžké období, když začaly problémy s Erikou, zemřeli i naši rodiče. Zanedlouho potom i Pepa. Když se ohlédnu zpět, musím říci, že jsem musela být opravdu silná. S manželem to však bylo horší. Erika byla tatínkovým miláčkem. Hodně ho to všechno vzalo. Měl kvůli tomu velké psychické problémy a byl dost dlouho na nemocenské, a nyní je v invalidním důchodu. Po Pepově smrti jsme měli také problémy v manželství. Manžel dost pil a rozhazoval peníze. Později jsem se od něj dozvěděla, že si dával Pepovu smrt za vinu. Právě v této době jsem si vzpomněla na mamčiná slova. Máme teď opravdu velký strach o Aničku i Jožku. Bojíme se, aby se také do něčeho nezapletli jako Pepa a Erika. Bojím se, aby se Jožka nenechal zlákat na nějakou nelegální práci, protože teď opravdu shání už všude.

Ale nakonec nelitujete, že jste se s manželem pro pěstounskou péči dětí rozhodla. Nebo ano?

Jak už jsem říkala, děti nám přinesly mnoho radostí, ale také starostí. Párkrát jsem si vzpomněla na mamčiná slova, ale to bylo vždy v období největších krizí. Přesto nelituji toho, že jsme se rozhodli vzít si děti na starost. Pepu už mi nikdo nevrátí, ale byla bych ráda, kdyby se to urovnalo alespoň s Erikou.

Změnila byste něco za ta léta, co u vás děti žily?

Ani nevím, ale spíše ne. Jsem spokojená s tím, jak jsme děti vychovávali. Neustále jsme se jim s manželem věnovali, vychovávali je ke slušnosti a povídali si s nimi o jejich starostech. Takže ani nevím, kde se stala chyba. Vysvětluji si to tím, že jsou to Romové, že mají určitý temperament, který nejde změnit. Vlastně jsem věděla, že se to jednoho dne stane, že budou tíhnout ke svým.

JOŽKA

Na první dítě čekala rodina V. více jak pět let. Již na začátku se rodina rozhodla pro pěstounskou péči, protože věděla, že na adopci se čeká minimálně pět let. A protože věděla, že čekací doba pro pěstounskou péči je výrazně kratší.

Zašli si tedy vyřídit veškeré záležitosti ohledně pěstounské péče. Byli také pozváni na psychologické testy. Po absolvování testů jim bylo řečeno, že pokud dopadnou výsledky dobře, budou si dítě moci vzít. Výsledky psychologických testů však nepřišly. Začali si tedy myslet, že nevyhověli požadavkům pro pěstounskou péči, a po těch letech už ani nepočítali, že jim dítě do pěstounské péče svěří.

Jednoho dne však přišel dopis, aby se jeli podívat do kojeneckého ústavu do Karlových Varů. Paní V. tam jela sama, bez manžela. Nechtěla, aby byl zklamaný, kdyby pěstounská péče nevyšla.

Když přijela do kojeneckého ústavu do Karlových Varů přinesli jí ukázat nádherného 1,5 roku starého chlapečka. Na první pohled bylo zjevné, že je to romské dítě. Když to manželovi doma vyprávěla, nebyl přímo proti, ale měl strach vzít si romské dítě. Báł se, co by na to řekli jejich rodiče a také jejich přátelé. Navrhnul, že první dítě, které by si měli vzít, by mělo být dítě bílé. Až poté by prý mohli uvažovat o dítěti romském. Svoje rozhodnutí však museli jet oznámit řediteli osobně. Paní V. bylo velice nepříjemné odmítnout dítě kvůli jeho pleti, proto chtěla, aby jel manžel s ní a situaci řediteli vysvětlil. Zatímco manžel vysvětloval, proč se rozhodli chlapce odmítnout, paní V. mrkla na sestru, aby malého Jožku přinesla. Zaklepala manželovi na rameno s Jožkou v náručí a řekla „tak to je on“. Když ho manžel uviděl, zastyděl se a řekl, že by mu byla hanba, nechat tady takového hezkého chlapečka jen kvůli barvě jeho pleti.

Tak putoval tedy Jožka na deset dní do rodiny V. na zkoušku. Těchto deset dní se mu paní V. velice věnovala. Ve svém věku neuměl ještě chodit, mluvit a neznal spoustu věcí. Všechny děti, které si nakonec rodina V. z kojeneckého ústavu vzala byla velice opožděná ve vývoji. Skoro všechny děti měly i psychické problémy Trvalo léta, než se děti těchto problémů zbavily. Když přivezla paní V. Jožku za deset dní ukázat zpět do ústavu, byla rozhodnutá, že jim ho tam už nenechá. Což bylo však problematické, protože se soud protáhl na více než rok. Proto musela vždy Jožku přivést po nějaké době ukázat do ústavu. Vždy, když ho přivezla ukázat, personál byl nadšený, jaké dělá chlapec pokroky. Velice se tomu divili,

protože ho označovali jako neveselé a nemotorné dítě. Dokonce ve výroku soudu stálo: „V kolektivu je neoblíbený pro svou tmavou plet“.

Jožka byl jediné dítě, které si rodina V. mohla adoptovat, jako jediný byl totiž právně volný. Jeho matka souhlasila s adoptí. Avšak paní V. si myslí, že jí byl odebrán neprávem. Sociální pracovnice prý tenkrát argumentovala tím, že je matka negramotná, a že by dítě žilo ve špatných hygienických podmínkách. Přitom další čtveřici dětí matce ponechala. Nakonec si Jožku neadoptovali, nechali si ho pouze v pěstounské péči, aby to ostatním dětem nebylo líto.

Všechny čtyři děti chtěli na základní škole přeřadit do zvláštní školy. Dokonce jim navrhovali, že by Jožka mohl být úplně zproštěn povinné školní docházky. Paní V. zastává ten názor, že psychologka viděla, že jsou to děti romské, proto by jim na zvláštní škole bylo lépe. To manželé V. jednoznačně zavrhlí a zařekli se, že jejich děti zvládnou základní školu. Sice se s některými dost učít, ale nakonec zvládli základní školu všechny. I když Anička jen do sedmé třídy.

Jožka nastoupil po základní škole na odborné učiliště a vyučil se kuchařem. Pak si udělal ještě jeden výuční list. Nyní má však velké problémy najít zaměstnání. Je už rok bez práce. Několikrát už mu práci slíbili, ale když se dostavil a oni zjistili, že je Rom, řekli mu, že už mají plno. Proto, když teď s Jožkou vyplňují pěstouni žádost o práci či píší s ním životopis, uvádí vždy, že je Rom, ale vychován v bílé rodině. Zatím bydlí pořád u manželů V., občas však navštěvuje své pravé rodiče.

Všem dětem, kromě Eriky, navrhli pěstouni že je seznámí, s jejich biologickými rodiči. Jožka je však nechtěl vidět. Později se pěstouni dozvěděli, že mají strach, aby jim to nebylo líto. Jožka vyhledal své rodiče sám, tajně. Bylo mu asi patnáct let. Když to pěstouni zjistili, vysvětlili mu, že jim to, že bude navštěvovat své pravé rodiče nevadí.

PEPA

Pepu znali pěstouni již od té doby, co jezdili na pravidelné „kontroly“ s Jožkou do kojeneckého ústavu. Tenkrát ho však měl zamluvený jeden pár. Ten ho ale po několika měsících vrátil. Byl tedy nabídnut dalšímu páru, ti však Pepu také vrátili. Na svůj věk (2 roky) byl velice malý a zanedbaný, proto ho prý lidé vraceli zpět do kojeneckého ústavu.

Jednou, před Vánoci, když jeli opět pěstouni s Jožkou do kojeneckého ústavu, jim bylo oznámeno, že je Pepa volný. Manželé V. nezaváhali ani chvíli a rozhodli se, vzít si ho také do pěstounské péče. Pěstounská péče chlapce byla však problematická, protože nejdříve musel být dokončen soud o Jožku. A tak rodina V. jezdila za Pepou alespoň na pravidelné

návštěvy. Soud skončil v prosinci, ale rozhodnutí soudu nabylo právní moci až 2. ledna. Pepa tedy musel k velké lítosti pěstounů zůstat ještě přes Vánoce v kojeneckém ústavu.

Velice je to mrzelo, neboť pro něj měli připraveno mnoho dárků. Ale hned po Novém roce si ho odvezli domů. Doma před něj postavili zabalené vánoční dárky, ale k velkému údivu pěstounů, Pepa vůbec nevěděl co s nimi. Teprve, když mu poradili, že je musí rozbalit, rozzářila se mu očka. Zjistil, že pod vánočním papírem se skrývá spousta hraček a oblečení. Manželé ještě nikdy neviděli, aby tak malé dítě mělo radost z oblečení. Pepa byl rád, že oblečení je jen jeho, že ho nenosí jeden den on a druhý den zase někdo jiný. Tak jako to bylo v ústavu. Stejně tak tomu bylo s jeho hračkami. Byl pyšný, že jsou jen jeho.

S Pepou měli pěstouni nejvíc práce. Byl hodně opožděný ve vývoji a měl velké psychické problémy. Všechny čtyři děti se prý bály koupelny. Měly na ni špatné vzpomínky z kojeneckého ústavu. Nejhůře na tom byl Pepa. Jak Pepovi, tak ostatním dětem, se paní V. hodně věnovala. Myslí si, že první roky svého života, které strávily v ústavu, se na nich určitým způsobem podepsaly.

Na základní škole neměl Pepa žádné problémy. I když ho také chtěli, jako ostatní děti, přeradit na zvláštní školu. To v žádném případě nechtěli manželé V. přijmout. Na základní škole Pepa hodně sportoval - hrál basketbal a závodně běhal. Po absolvování základní devítileté školy se dostal na střední odborné učiliště, obor kuchař – číšník. Potom bylo jeho snem dostat se na sportovní školu do Plzně. A rodiče ho v tomto zájmu všemožně podporovali.

Paní V. seznámila Pepu s jeho biologickou matkou. Nijak zvlášť ji potom ale nevyhledával. Jednou sním navštívila matku pěstounka a párkrát za ní byl sám. Když měl devatenácté narozeniny, tak matku také navštívil. Ten den se ho matka ptala: “Jak dlouho na tebe budu ještě platit, když už ti je 19 let?“. To Pepu naštvalo a řekl jí: „Tak dlouho, dokud budu ještě studovat, a to bude dlouho“. Odešel a už matku nikdy nenavštívil.

Pepa se nikdy nechtěl stýkat s Romy. Erice nikdy neodpustil, že si našla Roma. Neustále jí to vyčítal. Přesto si taky jednou našel „partu Romů“, do které se zapletl. Tenkrát se hodně změnil. Paní V. se s ním snažila několikrát o jeho problémech hovořit, ale marně. Vždy ji odpověděl, že žádné problémy nemá. Přesto pěstouni tušili, že Pepa „v něčem lítá“. Jednou přišel na zahradu a chtěl peníze na vlak. To zdůvodnil tím, že musí zajet do nedaleké vesnice, kde jeho kamarádi vlastní noční podnik. Paní V. žádala Pepu ať nejezdí, že se určitě o něčeho zaplete. To bylo naposledy, kdy s ním mluvila. Ten večer jim přišli oznámit, že Pepu srazil vlak. Vyšetřování trvalo skoro rok a pěstouni neměli pořád žádné výsledky, bylo to pro ně strašné. Do toho měli starosti s Erikou. Říkalo se, že Pepa spáchal sebevraždu nebo že byl pod vlivem návykových látek. Tato domněnka se však vyvrátila. Sebevraždu zase

prý vylučují všichni, kdo Pepu znali. Paní V. si myslí, že to nebyla nehoda ani sebevražda. Tuto smutnou zprávu musela sama oznámit Pepově matce, protože úřady jí nic vědět nedaly. Bylo to pro ni velice nepříjemné, měla strach, že ji Pepova matka dá jeho smrt za vinu. Nakonec se k ní zachovala velice hezky. Objala ji a řekla: „To vy jste jeho pravá matka, já se o něj nikdy nedokázala postarat“.

ERIKA

Eriku si vzali manželé V. ve dvou letech. Měla několik sourozenců, kteří byli také v ústavu. Matka neměla pro děti vhodné podmínky, proto jí byly odebrány. Její biologická matka byla závislá na drogách, proto pěstounka nikdy nechtěla, aby se s ní Erika stýkala. Varoval je před ní i Eričin biologický otec. Ten Eriku navštěvoval v kojeneckém ústavu, dokonce platil i alimony. U soudu potom souhlasil s pěstounskou péčí i adoptí. U matky byl však se souhlasem velký problém, přestože skoro nikdy nejevila o Eriku zájem. Nakonec byla povolena alespoň pěstounská péče.

Erika nebyla ve vývoji tak zaostalá jako ostatní děti, měla však růstovou vadu. Celé roky musela navštěvovat doktora.

Erika vychodila základní školu také bez problémů, a protože byla velice šikovná na kreslení, dostala se na střední aranžérskou školu, která je vzdálená asi 30 kilometrů od jejich bydliště. Odmítala být na internátu, a tak denně dojížděla. Kdyby tenkrát paní V. věděla, jaké s ní budou mít trápení, snažila by se jí k internátu více přemluvit. Kdyby byla na internátu, možná by od nich nikdy neodešla a nedostala se do problémů.

Nejdříve si ji ve škole velice chválili, byla šikovná, s učením neměla žádné problémy. Ale pak se seznámila s Romem, který bydlel kousek od jejich bydliště a začala s ním chodit. Tehdy začala Erika zanedbávat školu. Ke konci roku zavolali ze školy, že jestli Erika nedonese závěrečné práce, budou ji muset vyloučit. To nechtěla pěstounka dopustit, a tak s Erikou dennodenně malovala její závěrečné práce. Nakonec však zjistila, že je ani neodevzdala. Mezitím vyhledala Erika tajně svoji matku. Eriku, jako jedinou, nechtěli pěstouni nikdy seznámit s její biologickou matkou (vzhledem ke způsobu života jaký vedla – prostituce, drogy). Nakonec Erika matku našla a už se nechtěla k pěstounům vrátit. U matky měla prý volnost, mohla chodit po diskotékách, stýkat se kdykoli se svým přítelem, kouřit, pít alkohol (přestože ho měla zakázaný kvůli své růstové vadě) a nemusela chodit do školy. Eričina matka si, k údivu pěstounů, zažádala o její svěření do své péče. Měla si ji však nejdříve vzít k sobě na tři měsíce na zkoušku, a to na vlastní náklady, s tím, že péči o ni budou pravidelně kontrolovat sociální pracovníci. Pokud by se osvědčila jako „dobrá matka“,

mohla by jí být dcera svěřena do péče. Musela by si však o ni znovu zažádat. Tehdy Eriku už bezpodmínečně vyhodili ze školy. Po zkušební době u matky se Erika zase vrátila domů k pěstounům a čekala, až matka podá žádost o svěřením do péče. Eričina matka se však už neozvala. Pěstouni si mysleli, že teď už bude všechno v pořádku. Dokonce se jim Erika omluvila, že jim křivdila, když ji před matkou chránili. Přihlásili ji tedy i na odborné učiliště v místě bydliště a doufali, že dokončí alespoň tuto školu. Teď, když na ni matka neměla negativní vliv. Opak byl však pravdou. Jednoho dne jim Erika oznámila, že je těhotná. Pěstouni ji nabídli, že může s dítětem zůstat u nich. Zakázali jí však, aby u nich bydlel její přítel a tedy i otec dítěte. Nepocházel ze slušné rodiny. Podle pěstounů to byla romská rodina, která Eriku jen využívala a tahala z ní peníze. Na bydlení u pěstounů Erika nepřistoupila, chtěla být se svým přítelem. A tak pěstouni sehnali Erice podnájem, který jí potom více než rok platili. Také jí dávali každý týden pět set korun, aby si nakoupila výbavičku pro dítě. Paní V. chtěla, aby se naučila zodpovědnosti, když bude zanedlouho sama matkou. Ale za celých devět měsíců nenakoupila pro svoje dítě vůbec nic. Za peníze kupovala svému příteli Lubošovi a jeho rodině alkohol a cigarety. Také pěstouni našli Lubošovi několik prací, aby se mohli sami živit, ale nikdy do žádné z domluvených prací nenastoupil. Pěstouni nemuseli tohle všechno pro Eriku dělat, ale nechtěli, aby její dítě skončilo také v ústavu. Ještě ke všemu byl Eričin přítel velice agresivní, často se stávalo, že Eriku mlátil. Když Lubošova rodina vyhořela, přestěhovala se do nedaleké vesnice, kde dostala byt 1+1 (celkem v tom malém bytě bydlelo asi osm lidí) a Luboš, Erika a dítě s nimi. Občas Erika jezdila i s dítětem na návštěvy, nejčastěji však, když ji Luboš zmlátil. Před rokem otěhotněla podruhé, ale o dítě přišla. Zanedlouho však byla těhotná znovu. Vzhledem k její vývojové vadě a předchozímu potratu měla problematické těhotenství, a proto ji odvezli do nemocnice, kde měla zůstat do konce porodu. Erika však z nemocnice utekla. Tehdy se na ni pěstounka naštvála. Naštvalo jí, že Erika nemyslí na život svůj a hlavně na život dítěte. Od té doby ji pěstouni neviděla, odmítají s ní mluvit. Mezitím se Erice narodila holčička. Také jejího bratra Pepu hodně vzalo, že Erika odešla. Vždy sestře vyčítal to, že se setkává s Romy. Slušní Romové by mu nevadili, ale tohle byla špatná rodina. Měl (a po právu) strach, že k něčemu Eriku stáhnou. Tehdy ještě netušil, že se nechá zlákat sám.

ANIČKA

Aničku si brali pěstouni jako poslední a tedy i nejmladší dítě. Tehdy jí byly dva roky. V kojeneckém ústavu byla vždy oblíbená, usměvavá a neustále žvatlala. S Aničkou měli pěstouni největší potíže až na základní škole. Chtěli ji sami přeradit do zvláštní školy. U ní si nebyli jisti, zda by jí tam nebylo opravdu lépe. Přesto nakonec do zvláštní školy nešla. Pěstouni se s ní neustále učili, a to dokonce i o prázdninách. Přestože Anička vyšla již ze sedmé třídy, je nyní na středním odborném učilišti, kde si dělá dvouletý obor. Tento týden jí bylo nabídnuto, aby si dokončila i obor tříletý – kuchař - číšník. Měla by výuční list jako její sourozenci. Na učilišti nemá žádné problémy, na vysvědčení má dvojky. I ona byla seznámena se svými biologickými rodiči. Několikrát u nich byla na návštěvě.

Abstrakt

GRAFNETTEROVÁ, L. *Problematika náhradní rodinné péče romských dětí.* České Budějovice 2007. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce M. Elichová.

Klíčové pojmy: Romové, romské děti, romská rodina, náhradní rodinná péče - adopce, pěstounská péče, ústavní výchova.

Práce se zabývá náhradní rodinnou péčí romských dětí. Teoretická část nejprve informuje čtenáře o tom, jak vysoké procento romských dětí se ocitá v ústavní výchově a možné příčiny, proč se tomu tak děje.

Charakterizuje také romskou rodinu a romské dětství. Je patrné, že romská rodina vychovává své děti jinak, než většina majoritních rodičů.

Dále se práce zabývá jednotlivými možnostmi náhradní rodinné péče romských dětí (jako je například pěstounská péče, adopce, mezinárodní osvojení).

V praktické části provádím analýzu mého rozhovoru s rodinou, která má v pěstounské péči čtyři romské děti. V rozhovoru se mi potvrdilo mnoho faktů, která popisují v teoretické části své práce. Proto ve výzkumné části bakalářské práce rozebírám jednotlivé informace, které jsem z rozhovoru získala.

Abstract

Problems of substitute family care for Romany children

Key terms: Roma people, Roma children, Roma families, substitute family care (adoptive transfer), foster child care, institutional upbringing of children.

The work deals with the alternative family care of Roma children. First, the theoretical part of the thesis informs about the percent of Roma children, that are found in the institutional care, and about the possible reasons, why it is so.

It also characterizes the Roma family and a typical Romany childhood. It's obvious, that Roma families raise their children in a different way from most ethnical-majority parents.

Next, the work concerns with singular options for substitutional family care of Roma children (as is for example: foster care, adoption, international adoption).

In the practical part I've carried out an analysis of my interview with a family fostering four Roma children.

Many facts that had been described in the theoretical part of the thesis were later confirmed during the interview. That's why I've analysed the singular information acquired from the interview in the research part of the bachelor thesis.